

Univerzita Pardubice

Filozofická fakulta

Tetování jako projev identity

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Adéla Culková**
Osobní číslo: **H18219**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Téma práce: **Tetování jako projev identity**
Zadávající katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Zásady pro vypracování

Studentka se ve své bakalářské práci zaměří na téma tetování jako projev identity. V této práci představí pojem tetování, následně jeho historii a jednotlivé funkce. V rámci kvalitativního výzkumu se bude věnovat otázce, zda má tetování pro jeho nositele spíše osobní význam nebo je pouze módním doplňkem. Dále se zaměří na problematiku motivace k tetování, jaká je motivace lidí se nechat tetovat a na jakém základě si vybírají dané motivy. Kvalitativní výzkum bude realizovat formou polostrukturovaného rozhovoru společně s pozorováním. Výzkum bude zaměřený na dvě kategorie respondentů: lidé s tetováním a tatěři.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Fiksa, R. 2011. *Tetování*. 2., upr. vyd. Žďár nad Sázavou: Bodyart Press.

Hendl, J. 2012. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál.

Rychlík, M. 2005. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Dějiny odívání.

Rychlík, M. 2014. *Dějiny tetování*. Praha: Mladá fronta.

Soukup, M., M. König Dudziaková, M. Dvořáková, J. Kadlecová, M. Rychlík. 2017. *Tělo 2.0: hranice těla a podoby bolesti*. Červený Kostelec: Pavel Mervart. Antropos.

Turner, V. W. 2004. *Průběh rituálu*. Brno: Computer Press. Eseje a studie.

Valenta, V. 2011. *Tetování & tetování*. Praha: Deus.

Vaněk, J. 2005. Tetování, *AntropoWebzin* č. 1: 34-38. Plzeň: Fakulta filozofická ZČU.

Watkins, J. 2011. *Tetování: symboly a významy*. Praha: Brána.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Tomáš Retka, Ph.D.

Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2020**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2021**

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.

děkan

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2020

Prohlášení autora

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 28.3.2021

Adéla Culková

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Tomáši Retkovi za jeho ochotu, poskytnutí cenných rad a času, který mi věnoval po dobu psaní mé bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat všem svým respondentům, kteří mi skrze rozhovory přispěli k vypracování této bakalářské práce. A v neposlední řadě děkuji celé své rodině a blízkým za psychickou podporu a trpělivost během celého studia.

Děkuji.

Anotace:

Studentka se ve své bakalářské práci věnuje tématu tetování jako projevu identity. V této práci představuje pojem tetování, následně jeho historii a jednotlivé funkce. V rámci kvalitativního výzkumu se věnuje otázce, zda má tetování pro jeho nositele spíše osobní význam nebo je pouze módním doplňkem. Dále se zaměřuje na problematiku motivace k tetování, jaká je motivace lidí se nechat tetovat a na jakém základě si vybírají dané motivy. Kvalitativní výzkum realizuje formou polostrukturovaného rozhovoru společně s pozorováním. Výzkum je zaměřený na dvě kategorie respondentů: lidé s tetováním a tatěři.

Klíčová slova:

tetování, identita, funkce

Title:

Tattoo as a Display of Identity

Annotation:

This bachelor thesis focuses on a tattoo as an expression of identity. In this work the term of the tattoo as well as its history and individual functions are introduced. Qualitative research deals with the question whether the tattoo has rather a personal meaning for its bearer or it is just a fashionable accessory. Furthermore, this work focuses on the issue of what motivates people to get tattoos, and on what grounds they choose motifs. The qualitative research is done in the form of a semi-structuralized interview along with observation. The research targets two groups of respondents: tattooed people and tattooists.

Keywords:

tattoo, identity, function

Obsah

Úvod	1
1 Metodologie výzkumu	3
1.1 Téma a typ výzkumu.....	3
1.2 Metoda sběru dat.....	3
1.3 Výzkumný soubor.....	4
1.4 Zpracování a analýza dat	5
1.5 Etika výzkumu	6
2 Identita, tetování a jeho historický vývoj.....	7
2.1 Identita	7
2.2 Základní charakteristika tetování.....	7
2.3 Nejstarší doklady tetování	8
2.4 Evropa.....	10
2.5 Afrika	11
2.6 Amerika	12
2.7 Asie	12
2.8 Austrálie a Oceánie	14
2.9 Renesance tetování	14
3 Funkce tetování	17
3.1 Funkce rituální	18
3.2 Funkce esteticko-erotická	18
3.3 Funkce magicko-náboženská.....	20
3.4 Funkce léčebně-preventivní.....	22
3.5 Funkce komunikační a identifikační.....	22
3.6 Funkce sociálně-skupinová.....	23
3.7 Funkce statutárně-hierarchická.....	26
3.8 Funkce individualizační.....	27

4	Motivace k tetování.....	30
4.1	Postup při výběru tetování	31
4.1.1	Doba rozhodování	31
4.1.2	Motivy	32
4.1.3	Umístění a viditelnost tetování	34
4.1.4	Tatér a tetovací salon.....	36
5	Výsledky výzkumu.....	38
6	Závěr	40
	Seznam použité literatury a pramenů.....	42
	Přílohy.....	48

Úvod

Tetování patří mezi jedno z nejstarších způsobů zdobení těla, jehož kořeny sahají hluboko do historie. Od svého počátku prošlo několika velkými změnami a za posledních několik let se z něho stal celosvětový fenomén. Dostává se do popředí díky vyspělejšími technikám, interpretacím a nespočetnému množství symbolů. Ovšem tato tělesná modifikace není pro každého, a proto najdeme mnoho odpůrců, kteří na něj nahlíží negativně. Avšak na druhé straně stojí velké množství těch, kteří si tetování velice oblíbili a je pro ně jedním ze způsobů, jak si nechat ozdobit své tělo.

Mojí motivací pro zvolení tématu *Tetování jako projev identity* vyplývá z osobního zájmu o tetování. Patřím mezi ty, kteří tetování obdivují a několik jich na svém těle také mám. Některé z nich pro mě mají osobní význam a zobrazují tak důležité věci nebo etapy mého života. Již jsem se setkala s mnoha lidmi, kteří se mě ptali, za jakým účelem se nechávám tetovat a zda je to pro mě více než jen obyčejný obrázek. A právě za tímto účelem jsem si vybrala dané téma, protože mě zajímá, jakým způsobem zmíněnou problematiku vnímají i další potetovaní lidé a zda jejich tetování nese svůj osobitý význam nebo je to pro ně pouze módní záležitostí.

V práci se zaměřím na historii tetování, kam až sahají jeho kořeny v jednotlivých světadílech a pokusím se o podrobnější popis samotného pojmu tetování. Nezbytnou součástí bude i zmínka o funkcích, které tetování může mít. Zejména se budu věnovat problematice, která se týká identity v rámci tetování. Zda lidé, kteří se nechávají tetovat, to vnímají jako estetický doplněk nebo nějakou možnost sebevyjádření, rituál či zobrazení významné události v jejich životě.

Část práce bude věnovaná samotné motivaci a postupu při výběru tetování. Informacemi, které budou získané za pomoci polostrukturovaných rozhovorů, se pokusím objasnit, jaká je lidská motivace k tomu se nechat tetovat. Zda je tetování pro jeho nositele více než jen pouhým obrázkem na těle, který nemá žádný význam nebo je to symbol, který znázorňuje nějaký klíčový okamžik.

Cílem této bakalářské práce je vymezení problematiky tetování. Data, získaná z výzkumu by měla přiblížit zejména funkce tetování, objasnit motivaci k tetování jednotlivých respondentů a jejich přístup k samotnému výběru motivů. A v neposlední řadě by výsledky z rozhovorů měly pomoci k zodpovězení výzkumných otázek:

- Je tetování pro jeho nositele pouze ozdobou těla nebo nese osobní význam?
- Na základě, čeho si lidé vybírají dané motivy tetování?

Co se týče tematického vymezení, často ve své práci čerpám zejména ze dvou publikací od Martina Rychlíka. Jedná se o knihy: *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla* (2005) a *Dějiny tetování* (2014). Autor ve svých knihách popisuje historii a funkce tetování. Velice podrobně se věnuje dějinám tetování po celém světě.

Další knihou je *Tělo: čichat, česat, hmatat, propichovat, řezat* (2014), zabývající se analýzou lidského těla ze sociálně kulturního hlediska. Jedná se o kolektivní práci několika autorů, počínaje Martinem Soukupem, Martinem Rychlíkem, Michaelou Dvořákovou a dalšími. Pro mě byla nejvíce stěžejní kapitola *Tělo jako artefakt: „Jaký si to uděláš, takový to máš“* od Michaely Dvořákové, kde zejména hovoří o přístupech k tělu, identitě člověka a proč si naše těla upravujeme (Dvořáková 2014).

Velice přínosnou knihou byla *Tetování* (2011) od Radomíra Fiksy. Kromě toho, že on sám tetuje tak vydal několik publikací o tetování. V uvedené knize se zaměřuje na to, jak správně vybrat tetovací salon a tatéra; popisuje základní hygienu a jak pečovat o tetování. Nesmím zapomenout uvést autory jako jsou Henry Ferguson a Lynn Procterová, a jejich knihu *Umění tetování* (1998), ve které se věnují historii tetování a popisu tetovacích stylů.

1 Metodologie výzkumu

1.1 Téma a typ výzkumu

Za pomoci výzkumu bych v první řadě ráda přiblížila problematiku, jak ke svým tetováním jejich nositelé přistupují a zda pro každého mají svou specifickou funkci. Jak uvádí Fiksa, pro někoho je tetování pouhým obrázkem a pro někoho může sloužit jako rituál (Fiksa 2011: 18). K čemuž se vztahuje i první z výzkumných otázek: *Je tetování pro jeho nositele pouze ozdobou těla nebo má pro něj osobní význam?*

V druhé řadě by měl výzkum objasnit motivaci respondentů k tetování a jejich individuální přístupy ve výběru motivů. Ze získaných dat bych dále ráda došla k odpovědi na druhou výzkumnou otázku: *Na základě čeho, si lidé vybírají dané motivy tetování?* Získaná data by nám měla přinést i informace ohledně zkušeností s celým procesem tetování, počínaje již uvedeným výběrem motivů. V rámci takového procesu se mimo jiné řeší například i doba rozhodování, umístění a viditelnost tetování a správný výběr tatéra a tetovacího salonu.

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila kvalitativní typ výzkumu. Kvalitativní výzkum byl zvolen, protože pomocí něj se můžeme ponořit hlouběji do dané problematiky (Hendl 2005: 53). Kvalitativním přístupem se dá na určitý fenomén „nahlížet v pro něj autentickém prostředí a vytvářet obraz v co možná nejkomplexnější podobě, včetně podob jeho vztahů s dalšími aspekty apod.“ (Reichel 2009: 40).

1.2 Metoda sběru dat

V rámci kvalitativního výzkumu jsem se rozhodla použít jako hlavní metodu polostrukturovaný rozhovor, v jehož rámci jde o zachycení zkušeností participantů s určitým problémem (Novotná 2019: 275). Podle Reichela je polostrukturovaný rozhovor nazýván jako rozhovor pomocí návodu nebo také částečně řízený. Hlavním znakem je seznam připravených témat a otázek, jež se pokusí objasnit tazatel objasnit. Formulace a pořadí otázek může být v průběhu rozhovoru částečně pozměněno, avšak podmínkou zůstává, že musí být všechny otázky probrány (Reichel 2009: 111).

V roce 2020, kdy jsem začínala na bakalářské práci pracovat, se naskytlo mnoho nepříjemností, které průběh výzkumu do jisté míry zkomplikovaly. Z důvodu vyhlášení nouzového stavu kvůli nemoci Covid-19, nemohl výzkum proběhnout přesně tak, jak bylo původně plánováno. Přes veškerá nařízení nebylo možné setkat se se všemi respondenty osobně, jelikož společensky přijatelná místa, která mně osobně přišla vhodná k realizaci

rozhovorů, byla uzavřena. Ovšem i přes všechny tyto nepříjemné skutečnosti jsem měla možnost většinu rozhovorů provést osobně a zbylé z nich alespoň on-line formou. Všem mým respondentům jsem před začátkem rozhovoru umožnila výběr, zda je pro ně v těchto podmínkách lepší spojit se on-line nebo se někde setkat osobně. Ze čtrnácti rozhovorů méně, než polovina proběhla on-line formou. Všichni participanti souhlasili s nahráváním rozhovoru na diktafon mobilního telefonu.

Jak jsem již výše zmínila, řada rozhovorů byla provedena on-line formou. Setkání se tedy konala zejména na platformách jako je Facebook, Messenger, Skype nebo Microsoft Teams¹. Většina z nich mohla proběhnout i se zapnutou kamerou, což mi přišlo velmi dobré na pozorování případných reakcí účastníků u jednotlivých otázek.

Osobní rozhovory, které proběhly tváří v tvář se uskutečnily na několika různých místech. Respondentům, kteří se rozhodli pro tuto formu setkání, jsem se snažila jakkoli vyjít vstříc, co se týče času i prostředí, ve kterém se budou cítit příjemně. V jednom případě se rozhovor uskutečnil v automobilu a některé jiné u mě doma, jelikož se jednalo o vhodné a klidné místo na pořízení zvukového záznamu. S několika respondentkami jsem se setkala v prostorech fitness centra, jelikož se z těchto míst známe a bylo to tak příjemné prostředí pro obě strany. Co se týče tatérek, jedna poskytla své tetovací studio na realizaci rozhovoru a s druhou nebyla jiná možnost než rozhovor provést online.

1.3 Výzkumný soubor

Ve svém výzkumu jsem se rozhodla zaměřit na cílovou skupinu, kterou byli lidé, kteří na sobě mají alespoň dvě tetování. Jednalo se o zástupce jak ženského, tak mužského pohlaví. Výzkum tak byl vyvážený, jelikož zastoupení bylo rovnoměrné – 6 žen a 6 mužů. Průměrný věk většiny respondentů je kolem pětadvaceti let, ale najdeme tam také zástupce starší věkové kategorie, jemuž je jednapadesát let.

Respondenty s tetováním jsem vybírala zejména z řad svých přátel nebo blízké rodiny, o nichž jsem věděla, že na sobě tetování mají. Pocházejí z okolí měst Havlíčkův Brod či Pardubice nebo také Praha, Hradec Králové či Jihlava. Několik jsem jich tedy kontaktovala, zda by byli ochotní mi něco ke svým tetováním říct a podílet se tak na výzkumu.

---

¹ Facebook, Messenger, Skype, Microsoft Teams jako online komunikačními nástroji, které nabízí možnosti jako je chatování, videohovory či posílání fotografií (Digiskill 2020).

Četnost tetování u respondentů byla různá, ale vybírala jsem tak, aby respondenti na sobě měli alespoň dvě tetování a tím pádem měli i zkušenost s výběrem motivů a tatérů.

Dále jsem do výzkumu zařadila osoby, které se živí tetováním, tedy tatéry. V mém výzkumu se jedná o dvě ženy, které jsem vybírala na základě osobní zkušenosti, jelikož jsou to mé stálé tatérky. Jedna z nich, je i autorkou několika tetování, které mají na svých tělech někteří z vybraných respondentů.

Pro lepší přehled výzkumného souboru zde předkládám dvě tabulky, kde jsou přehledně uvedeni všichni respondenti s tetováním a tatérky s jejich věkem:

Tab. 1: Respondenti s tetováním

<i>Ženy</i>			<i>Muži</i>		
<i>Věk</i>	<i>Jméno</i>	<i>Počet tetování</i>	<i>Věk</i>	<i>Jméno</i>	<i>Počet tetování</i>
21	Aneta	8	19	Michal	5
22	Tereza	6	21	Ondřej	3
24	Mišel	nespočetně	24	Lukáš	7
28	Karolína	3	24	Jakub	8
27	Zuzana	2	25	Michal	3
32	Andrea	2	51	Radek	5

Tab. 2: Tatérky

<i>Věk</i>	<i>Jméno</i>
24	Nikola
26	Veronika

1.4 Zpracování a analýza dat

Zpracování dat u všech rozhovorů, které jsem provedla osobně nebo uskutečnila on-line formou, proběhlo formou audio nahrávky a následným převedením na doslovnou transkripci. Jedná se o „[...] takový způsob přepisu, kdy zachytíme jen slova ze záznamu [...]. Zaznamenáváme mluvený jazyk do psaného textu“ (Zandlová 2019: 347).

Důležitým krokem bylo po každém uskutečněném rozhovoru, si jej poslechnout a co nejdříve přepsat do textového dokumentu. Každý z nich jsem přepsala ještě ten den, kdy byl rozhovor proveden, protože jsem ho měla čerstvě v paměti, a v případě nesrovnalostí, tak bylo snadnější si vzpomenout. Poté, když jsem měla všechny rozhovory přepsané, jsem si je rozdělila na dvě hlavní skupiny: rozhovory s lidmi s tetováním a rozhovory s tatéry. Po této hlavní selekci jsem si každou ze zodpovězených otázek rozčlenila na další dílčí soubory. Jednotlivé otázky jsem převedla zvláště do samostatných dokumentů, kde jsem si ke každé otázce vypsala odpovědi od všech respondentů. U každé z nich jsem vždy udělala rozbor tak, abych mi přinesl co nejsrozumitelnější výsledek ohledně funkcí tetování, motivace, výběru a významu motivů tetování u každého jedince. V rámci získaných dat jsou také zahrnuty poskytnuté fotografie tetování od jednotlivých respondentů. Fotografie tetování jsou následně použity jako ukázky průběžně v textu nebo je na ně odkazováno do příloh.

1.5 Etika výzkumu

Před začátkem výzkumu jsem všechny respondenty kontaktovala, seznámila je s tématem bakalářské práce a s tím jakým způsobem bude výzkum a sběr dat probíhat. Předem jsem je informovala i o skutečnosti, že získaná data nebudou použita pro jiné účely, než je tato práce.

V rámci etiky výzkumu je důležité zachovat anonymitu účastníků a některá data případně anonymizovat. Účastníci budou tímto způsobem ochráněni před nepříjemnými dopady výzkumu (Zandlová, Šťovíčková Jantulová 2019: 75). Informovaný souhlas s poskytováním informací proběhl v ústní podobě, kdy aktéři jasně souhlasili s podmínkami výzkumu a jejich účasti na něm (Zandlová, Šťovíčková Jantulová 2019: 73-75). Ve své práci tedy budu uvádět pouze ty informace, se kterými každý z účastníků souhlasil, zejména tedy osobní údaje jako jsou křestní jména a věk. Jako další mi byly poskytnuty fotografie tetování od respondentů, které jsem také mohla na ukázkou zpracovat. Na základě domluvy v rámci informovaného souhlasu budou všechny audio nahrávky smazány hned po obhajobě bakalářské práce.

2 Identita, tetování a jeho historický vývoj

2.1 Identita

Dříve než se budu věnovat samotnému pojmu tetování a jeho historii, je potřeba zmínit termín *identita*, který je důležitou součástí této práce. S termínem *identita* pracuje hned několik společenských vědních oborů jako je například sociologie, psychologie a další. Tento pojem pochází z latinského slova *identicus*, tj. totožný či stejný. Jak uvádí *Sociologická encyklopedie*, identita je „jednota vnitřního psychického života a jednání, která bývá též nazývána *autentickým bytím*“ (Nakonečný 2020). V rámci sociologie se s identitou setkáváme také například v díle *Sociologie* od Anthonyho Giddense, který ji popisuje jako „typické rysy jedince nebo skupiny, obvykle podmíněné sociálními charakteristikami. [...]“ (Giddens 1999: 550). Vědní obory často přináší široké spektrum přístupů v rámci identity. Pro tuto bakalářskou práci je identita stěžejní zejména ve dvou významových rovinách, jedná se o sociální (kolektivní) identitu a osobní (individuální) identitu (Holubová 2016: 31-32).

Pokud hovoříme o identitě sociální, ta je definovaná jako „[...] vědomí příslušnosti k určité či určitým sociálním skupinám“ (Nakonečný 2009: 449). Na druhé straně stojí identita individuální, zde jedná se o „sociálně významné charakteristiky osoby, které ji slouží jako základ či zdroj individuální sebeúcty a respektu“ (Bačová 2008: 112). Na osobní identitu jedince tak nahlížíme jako na jedinečnou, jež se odlišuje od ostatních (Burke, Stets 2009: 112 in Holubová 2016: 36). Vyjadřovat ji můžeme skrze náš styl komunikace, fyzický vzhled nebo vyznávání určitých cílů, přesvědčení či morálními přístupy (Bačová 2008: 113).

Pokud hovoříme o zdobení těla tetováním v rámci identity, je to jedna z forem, jak si lidé v dnešní době vytvářejí vlastní identitu. Kain odkazuje na vědce z arkansaské univerzity, dle kterých je tetování jeden ze způsobů, pomocí něhož můžeme vlastní identitu uchovat. Tetování považují za něco trvalého, co zůstane i v prostředí, které se neustále mění (Velliquette, Murray, Evers 2006 in Kain 2018).

2.2 Základní charakteristika tetování

Tetování je považováno za fenomén s velice dlouhou historií. Spadá mezi jednu z nejstarších technik zdobení těla, přesněji do umění body-artu. I přesto, že je tu s námi již dlouhou dobu, tak málo kdo opravdu tuší, co se pod pojmem tetování a jeho významem skrývá. Někteří lidé mají představu takovou, že jde jen o pouhý obrázek, který se vytváří jehlami,

pomocí nichž je pod kůži vpichován inkoust. V následujících řádcích tento pojem vymezím pomocí definic, které uvádí odborné zdroje.

Podle Martina Rychlíka tento pojem pronikl do hlavních světových jazyků z Polynésie díky cestovateli Jamesi Cookovi v roce 1769. Samotný pojem tetování, pochází z tahitského výrazu *tatau* jako „označovat“, příbuzným bylo i samojské *tautau*, což značilo „kreslit“ a malajský pojem *tatu* jako „rána“ také nebylo nijak významově vzdálené (Rychlík 2014: 18). Název, který známe my v českém podání, vychází z anglického jazyka, konkrétně ze slova *tattoo*.

Alena Lochmanová ve své knize *Tělo za katrem* uvádí: „Proces tetování představuje proces zaznamenání symbolu na lidskou kůži, o tetování je možné smýšlet jako o metaznaku, neboť symbol samotný je nositelem řady dalších informací pro druhé, [...]“ (Lochmanová 2020: 142).

Jako další přichází s definicí encyklopedie Britannica, která zmiňuje, že „tetování je trvalá značka nebo design vytvořený na těle zavedením pigmentu prostřednictvím trhlín v kůži“² (Encyclopædia Britannica 2019).

Ferguson a Procterová se snaží přiblížit daný pojem ovšem trochu netradičnějším způsobem, než jsou ty předešlé. Tetování definují jako nesnadnou formu umění, která je ovšem jedinečná, protože musí existovat na žijícím plátně, jež se stále mění, napíná a pohybuje (Ferguson, Procter 1998: 7).

V jednotlivých definicích můžeme nalézt mírné odlišnosti, nicméně se nakonec stejně ukáže, že se všechny shodují v tom, že jde o vpravování barvy do kůže, pomocí elektrických tetovacích strojků a dutých jehel, čímž dojde k jejímu trvalému zbarvení. Postupem času může docházet k vyblednutí tetování, což způsobují paprsky slunečního světla.

2.3 Nejstarší doklady tetování

V dnešní době není známo, kdy tetování přesně vzniklo, je zde však několik předpokladů, které poukazují na to, že počátek tetování je datován do pravěku. Již v této době se naši společní předci začínali formovat do sociálních skupin a projevovalo se u nich rozvíjení znalostí a schopnost používání nástrojů (Ferguson, Procterová 1998: 10).

---

² Z anglického originálu přeložila autorka bakalářské práce

Často se setkáváme s doklady historičnosti tetování, jakými jsou například mumie nebo sošky. Právě za jednu z významných skulptur se dá považovat soška ženských tvarů takzvaná Venuše z Hohle Fels, jejíž tělo nese rýhy, které se připodobňují k tetování. Její staří se datuje do doby asi 35 000 let před naším letopočtem. Objevena byla v roce 2008 u Schelklingenu. Je vyřezána do mamutího klu; jsou na ni vidět rýhy v oblasti třísel, její ňadra zdobí řezy ve tvaru písmene U, příčné čáry vedou po pravé paži a na břicho má několik dalších zářezů. Není ovšem zcela jisté, zda se dané vrypy dají skutečně považovat za tetování (Rychlík 2014: 30).

Dalším zajímavým artefaktem v dějinách tetování je Lví člověk nebo jinak také Lví dáma, jejíž nález je datován roku 1939. Tato soška je z jeskyně Stadel-Höhle, která se nachází v Německu. Měří skoro třicet centimetrů a je stará přes 32 000 let. Postavička Lví dámy nese rysy zvířecí a zároveň i lidské. Na levé paži se nachází sedm vřezaných pruhů, což může nést znaky tetování nebo skarifikace. Další náznaky tetování však mohou být vidět i na nástěnných malbách či na malých předmětech jako jsou destičky z kamene (Rychlík 2014: 31).

Jedním z velmi významných nálezů v historii tetování, z devatenáctého září roku 1991, je i „ledový muž“ se stopami po tatuáži. Turisté Erika a Helmut Simonovi objevili, na své túře v Ötzském údolí v rakouských Alpách, zmrzlou mrtvolu pravěkého muže. K mumii byla povolána kriminální policie, neboť si původně mysleli, že se jedná o oběť vraždy. Poté zjistili, že nalezené tělo je staré 5 100 až 5 350 let. Na základě odborného ohledání, nejdříve vyplývalo, že na těle byly objeveny stopy po týrání – bičování a pálení, avšak nakonec se ukázalo, že se jedná o tetování. Po ohledání bylo na kůži odhaleno čtrnáct skupin znamení v podobě čárek a křížků. Mumii poté začali nazývat Ötzi, která se díky stopám po tetování stala nejstarším přímým důkazem záměrného zanašení pigmentu pod kůži (Rychlík 2014: 33-34).

Ještě předtím, než v Alpách archeologové objevili zmrzlou mumii Ötzi, „byly za nejstarší tetování považovány barevné znaky na kůži egyptské kněžky Hathor, jejíž mumii lze zařadit do období Střední říše, tedy mezi roky 2040 až 1780 před Kristem. Muž z ledovce je ovšem podstatně starší, takže tetování na jeho těle se rázem stává nejstarším známým tetováním lidského těla“ (Spindler 1998: 164 in Rychlík 2005: 63). Další mumie byla takzvaná Amunet, kněžky bohyně Hathor, která měla na těle vytetovaných několik bodů a linií (Hemingson 2010: 64). Hathor byla považována za nejdůležitější bohyni, ochránkyni tance, hudby, lásky a zároveň i kosmickou matku. Její mumii objevili v Dér el-Bahrí v roce 1891, kde byla uložena v jedné ze dvou dřevěných rakví (Rychlík 2014: 36). Toto tělo zdobilo několik korálků, náramků a prstenů, avšak nejvýznačnější bylo tmavomodré tetování na břicho, stehnech

a pažích. Jednalo se o pravidelné řady teček a čárek. Nejvíce výrazné byly vzory nad pupkem. Podobné tetování na svém těle nesla i druhá mumie, o níž nebyly známy žádné bližší informace, ale předpokládalo se, že jde o dvorní dámu (Vachala 2012).

Na konec této podkapitoly, je třeba zmínit ještě jeden z významných nálezů, kterým bylo tělo potetovaného jezdce. Jezdec byl v roce 1947 vykopán z ledové hrobky v Pazyryku, jehož tělo je nejspíše staré 400 let před našim letopočtem. Za naleziště jsou považovány hory východního Altaje na jižní Sibiři v dnešním Rusku (Rychlík 2005: 67). Většina jeho těla byla pokryta různými motivy, zejména motivy zvířat. Jak uvádí autoři v knize *Umění tetování*: „ramena, hrud', záda a patrně obě nohy mrtvého muže byly značně tetovány obrazy ryb a zvířat, včetně kočkovitých šelem, vysoké zvěře a horských beranů“ (Ferguson, Procterová 1998: 11).

S dalšími zmínkami o tetování se můžeme setkat i na jednotlivých kontinentech jako je Evropa, Afrika, Severní a Jižní Amerika. Asie a Austrálie a Oceánie.

2.4 Evropa

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, za jeden z prvních a zároveň prokazatelných důkazů tohoto umění na evropském kontinentě, je tatuáž na ledovém muži zvaném Ötzi. Následně se přesuneme do lokality, kde dříve pobývaly skupiny Thráků, dnes zde leží Bulharsko a Makedonie. V těchto oblastech, sloužilo tetování jako znak důstojnosti a statečnosti, jehož nositelé byli považováni za osoby patřící do vznešeného rodu. Lidé, kteří patřili do vrstev nižších, neměli nárok na toto značení. Tetováním se nechávaly zkrášlit i ženy. Pokud se na ženském těle objevilo tetování, bylo na ně nahlíženo jako na urozené dámy z vyšších vrstev. Mimo jiné jsou dalšími doklady i nádoby původem z Athén, na kterých byly vyobrazeny ženy s motivy zvěře na nohách a pažích (Rychlík 2005: 203). Ovšem ne všude mělo tetování takovou symbolickou hodnotu.

V antice, zejména v řeckých a římských městech mělo tetování úplně jiný rozměr. Jednalo se o ponižující techniku, která se do Řecka dostala nejspíše z Persie. Trestanecké tetováže byly vnímány především jako *stigma*³. Pojmem *stigma* byly označovány skvrny a značky včetně jakéhokoli tetování, bodnutí či vpichy po uštknutí hada. Právě Řekové přišli s tímto termínem, za účelem označování otroků, zrádců a zločinců (Goffman 2003: 9). Význam tohoto slova pochází z řeckého základu *stizein* (píchat). V dobách, kdy vládl král Xerxés se vykonavatelům

---

³ *stigma* = označení pro osobu, která se negativním způsobem odlišuje od platných norem, což ohrožuje její sociální život a plné přijetí ostatními lidmi (Jandourek 2001: 239)

trestu přezdívalo *sigees* (tetovači) a pro akt trestání *stixontes* (tetování). Tetováním tedy byli nejčastěji označováni otroci a trestanci (Rychlík 2014: 49).

Jak uvádí Ferguson a Procterová, tetování bylo s příchodem císaře Konstantina, v roce 325 n. l. zakázáno po celé Římské říši. Což mohlo mít za následek i další zákazy v následujících letech. Zvláště rozhodnutí papeže Hadriána I. v roce 787, kdy vynesl zákaz tetování a jeho následníci ho pravidelně obnovovali. Z tohoto důvodu byla tetováž ve světě křesťanů až do 19. století skoro neznámá (Hemingson 2010: 69). Pokud uznáváme tvrzení Bible a Boha samotného, tak svá těla aneb jeho díla, nemůžeme ničit něčím takovým jako je tetování (Ferguson, Procterová 1998: 20). Následně, v několika dalších letech zažíval tento způsob zdobení těla velký úpadek, jenž trval do 11. a 12. století. Znovuoživení přinesly křížové výpravy a poutě do Svaté země. Přicházející válečníci měli na svých tělech křesťanské symboly a kříže, které měly sloužit jako ochrana nebo v případě selhání zajistit mrtvému řádný křesťanský pohřeb (Rychlík 2005: 209-210).

2.5 Afrika

Jak zmiňuje Rychlík ve své knize *Tetování, skarifikace a jiná zdobení*, v afrických zemích neměli lidé tatuáže příliš v oblibě, kvůli tmavému zabarvení kůže. Většinou používají skarifikační či jiné způsoby zdobení těla, kdy je vtírán barevný materiál do ran, které jsou způsobovány nožem případně jinými ostrými předměty. Zmíněným materiálem je prach nebo popel, který mísí s močí nebo slinami. Cíl zákroku vede k vytvoření jizev, jež jsou buď hluboké nebo naopak vystupující. Vzniklé vzory měly poté různé významy a dále zdůrazňovaly odvahu a odolnost ega (Rychlík 2005: 191). U afrických žen se většinou pojí s plodností a jizvy na bocích či hýždích podtrhují erotičnost těchto ženských partií (Hemingson 2010: 65).

Obyvatelé Afriky se na mnoha místech tohoto kontinentu nechávali zkrášlovat za pomoci různých technik. Například Pangwové v Kamerunu si své kůže nařezávají a vtírají do nich horkou pryskyřici. Tivové v Nigérii jsou známi díky jejich systémům rozšířených rodin, u nichž měly jizvy dodat větší erotickou atraktivitu. Jedním ze způsobů zdobení těla je i jizvení v dolní části trupu, zejména u pohlavních orgánů, které podstupovali Makuové a Jaové v jihovýchodní Africe. V neposlední řadě stojí za zmínku i Sanové neboli Křováci, jenž jsou prapůvodními obyvateli pouště Kalahari. Právě oni byli jedni z těch, kteří se i přes tmavší zabarvení kůže nechávali tetovat (Rychlík 2005: 196-198).

2.6 Amerika

V Americe se s informacemi o tetování setkáváme od dob Kryštofa Kolumba, kdy poprvé přistál v Novém světě. Ve svých denících z cest píše o Kambalech, později kanibalech a o domorodcích, které omylem nazval *indios*. Jednalo se o indiány, již byli objeveni jako divoká a nahá stvoření, která byla pomalovaná. Jejich těla nebyla zdobena jen kresbami, ale i tetováním. V tuto dobu se ještě tento termín nepoužíval, protože slovo *tetovat se* objevovalo v západní kultuře až v roce 1769. Nejčastěji byli zobrazováni různí bohové a bájná zvířata jako jsou želvy, krokodýli nebo žáby. Dalšími, kteří přispěli s poznatky ohledně tetování v Americe, byli dobyvatel Hernán Cortés a historik Gonzalo Fernández de Oviedo (Rychlík 2014: 61-62).

Jedni z prvních, kdo se tetováním nechali zdobit, byli Mayové, původní obyvatelé jižního Mexika. Ženy z kmene Mayů se tetovaly, od pasu nahoru jemnějšími vzory, vyjímaje ňadra, která musela být ponechána netknutá pro kojení. S dalšími zprávami přišli v 17. století misionáři a jezuité z českých zemí, již se zmiňují o tetování u Zapotéků, Totonaků, Tainů nebo Aravaků v Panamě či Kostarice. V knize *Dějiny tetování* je uvedeno několik dalších kmenů jako třeba Mundurukúové, kteří své děti tetovali již od 6-7 let, pravděpodobně patřili mezi nejpotetovanější kmen v oblasti Amazonie. Dalšími jsou například Šuárové (Chavírové, Jíbarové) z pomezí Ekvádoru a Peru; Ka'uvejové z Paraguaye se mohou pyšnit nejkrásnější ornamentikou; Irokézové; kmeny z chladných oblastí severního Pacifiku a Pimové z Arizony (Rychlík 2014: 62-82). Nakonec nechybí ani arktické oblasti a Inuité, kteří „používali zvláštní techniku prošívání kůže obarvenou nití“ (Vykydalová 2015). U národů v těchto oblastech značilo arktické tetování status loveckých úspěchů u mužů a u žen status manželek (Rychlík 2014: 88).

2.7 Asie

Za nejstarší doklady tetování v Asii můžeme považovat existenci mumii, které byly nalezeny v místech Tarimské pánve, kde ležely po dobu 3000 let (Rychlík 2014: 91).

Jednu ze zmínek ohledně tetování na tomto kontinentu, přináší Marco Polo ve svém cestopisném díle *Milión*, kde zmiňuje techniku tetování:

„Muži si dělají kolem paží a nohou jakési proužky nebo pásy takto: Mají pět jehel svázaných dohromady a těmi se bodají do masa, až se objeví krev, pak na to dají černou tekutinu, která se již nikdy nemůže smazat, a pokládají to za báječnou a krásnou věc, mít takovýto proužek z černých puntíků“ (Polo 1961: 194).

V jižní Číně, se podle historických pramenů, tetovali příslušníci některých kmenů již v dobách dynastií Šang a Čou⁴. Ovšem brzy se tento způsob zdobení těla stal společensky nepřijímaným, a tak následovalo období, kdy jím bylo pohrdáno. Dlouhou dobu byla tatuáž spojována s barbary a cejchováním trestaných lidí. Ti, kteří na svých tělech měli tetování, byli stigmatizováni a považováni za poskvrněné a nečisté. I přes nepřízeň se našli tací, kteří ho za určitých okolností používali, jako například Chanové. Již ve 13. století se můžeme v literatuře setkat s prvními zmínkami ohledně tetování. O několik období později, tj. v 17. století, se dostáváme k informacím o tetování v Indii, Barmě a jižní Asii. Z Indie přináší další poznatky obchodník Jean Baptiste Tavernier, který ve svém deníku popisuje setkání s potetovanými ženami ve východním Bengálsku. Indická historie tetování se dá rozdělit na dvě tradice. První z nich byla spojována s hindským kastovním systémem, zde se nejčastěji tetovaly ženy. S druhou tradicí tatuáže se setkáváme u horských kmenů, kde se vyjímají zejména Nágové (lovci lebek) u nichž byla tetována obě pohlaví. Nágům mělo tetování přinést štěstí, ochranu proti neplodnosti a také sloužilo jako odměna za každou nově ulovenou lebku (Rychlík 2014: 92-98). Další zmínky se vztahují k asijským ostrovům.

Na ostrovech jako jsou Filipíny, Malajsie a Indonésie se také setkáváme s historií tetování, i když ne tak obsáhlou. Zpočátku se zde používal spíše termín malování, protože zdejší lidé byli Španěly nazýváni jako *Pintados* neboli *Pomalovaní*. Napříč staletími se nechávali tetovat i obyvatelé dalších ostrovů – Malajci, Semangové a Semaiové. Mezi ty nejvýrazněji potetované můžeme zařadit indonéský kmen Dajaků (Rychlík 2014: 104-109). Historie nás dále vede i do samotného Japonska.

V Japonsku jsou první zmínky o tetovaných obyvatelích známy od roku 297 n.l., kdy se o nich píše v čínské kronice *Wej ťi*. Tatuáž se zde postupem času rozvinula do nejmělečtější formy (Rychlík 2014: 113), kde byla objevena na konci 5. století př. n. l. a měla sloužit k magickým účelům a k označování kriminálních (Ferguson, Procterová 1998: 30). Za nejstarší doklady jsou považovány figurky z keramiky, které pocházejí z období kultury Džómon z dob 8000 až 300 př. n. l., jež jsou zdobeny ornamenty kolem hrdla, trupu a na tvářích (Rychlík 2005: 150). Posledním světadílem, kde se setkáváme s bohatou historií tetování, je Austrálie a Oceánie.

---

⁴ doby dynastií Šang (asi 18. až 11. století př.n.l.) a Čou (1027-221 př.n.l)

2.8 Austrálie a Oceánie

Oblasti jako je Austrálie a Oceánie jsou pro popis historie tetování velmi důležité. Jak již víme, dnešní termín „tetování“ pochází z Tahiti a odtud se dostalo do mnoha světových jazyků. Objevy v Polynésii z roku 1769 a britský kapitán James Cook, přispěli k tomu, aby se původní pojem *tatau* ustálil na slově, které bude srozumitelné. Jelikož je Polynésie rozsáhlým souostrovím je zde hned několik skupin obyvatel, kteří tatuáž podstupovali. Jsou to obyvatelé Nového Zélandu, Havaje, Tahiti, Samoy, Tongy a Velikonočního ostrova. Tongoané přisuzovaly tetováním hluboký společenský a kulturní význam a na Samoa bylo důležité ve válce a v rámci náboženských rituálů (Hemingson 2010: 44). Jak je uvedeno v *Sociologické encyklopedii*, u některých národů v Oceánii bylo tetování a skarifikace typické v rámci iniciačních obřadů (Justoň 2017). Z Tahiti se tak do Evropy začali dostávat potetovaní námořníci, a i někteří domorodí obyvatelé (Rychlík 2014: 125-133).

„Všichni Polynésané se tetovali. Rozsah tetování se měnil podle souostroví, a nejvyšší dokonalosti dosáhlo toto zvláštní umění na Markézách. [...] I Maorové vynikali v tetování; [...]“ (Krupa 1988: 66 in Rychlík 2005: 75). Uvedená citace přináší důležitou zmínku o dvou zásadních skupinách – Maorové a Markézané.

Dle Rychlíka pochází nejstarší zmínky o tetování v Polynésii právě z Markéz. Markézané, jako jediní na světě, měli svá těla pokryta tetováními od hlav až k nohám (Rychlík 2014: 140-142). Pro maorské tetování bylo charakteristické zejména opakování standardních motivů a výrazné linie, které uplatňovali i v jiných oborech jejich umělecké tvorby (Hemingson 2010: 48-49). U kmene Maorů praktikovali dva typy tetování. První, kdy se muži zdobili stejnoměrně v místech mezi pasem a koleny a ženy na bradě a rtech. Druhá forma je tzv. *moko* neboli lícní tetování. Moko zahrnovalo zejména spirály, křivky, přímé linky a bylo považováno za symbol maorské identity. Prvopočátek sahá více než 2 000 let do minulosti a mezi muži přestává být populární v 2. polovině 19. století. V tu samou dobu začíná být naopak přijímáno ženami (Ferguson, Procterová 1998: 14).

2.9 Renesance tetování

Za první renesanci tetování můžeme považovat konec 18. století, kdy se tento fenomén vrací do Evropy. Námořníci si ze svých zámořských cest často přivážejí suvenýry ve formě obrázků na svých tělech. V 19. století v přístavních městech jako je Londýn, Antverpy, Hamburk, Bombaj, Alžír nebo Marseille začínaly vzkvétat nové profese – tetovači

(Rychlík 2005: 214-216). Mezi jedny z nejčastějších motivů, jak uvádí autoři v knize *Umění tetování*, patřily hvězdy, srdce a šipky, kotvy, lodě, iniciály, národní vlajky a plachetnice (Ferguson, Procterová 1998: 21). Tyto motivy měly pro námořníky hluboký význam. Vlaštovky, plachetnice, želvy nebo růže probodnuté dýkou symbolizovaly zkušenosti na moři, důležité úspěchy a odvalu námořníků. Tatuáže dívek či mořských panen poukazovala na chybějící přítomnost žen a ti, jež byli věřící nesli na svých tělech kotvu, maják nebo polárku (Yachting.com 2020). Tetování měli i z toho důvodu, aby byla snazší jejich identifikace při ztroskotání lodi nebo v případě, že námořník přepadl přes palubu. Ke konci 19. století již měla většina mužů u námořnictva na sobě tetování (Rychlík 2014: 171-173). Důležitým milníkem je patentování elektrického tetovacího strojeku, o který se zasloužil Američan Samuel F. O'Reilly, v roce 1891. Strojek začal prodávat spolu se vzory, barvami a tetovacím příslušenstvím (Hemingson 2010: 58).

Další často tetovaná skupina, která během 19. a 20. století přispěla k rozvoji tetování, byli různí podivíni a lidé od cirkusu. V této době se cirkus pyšnil žongléry, krotiteli zvířat, hadími ženami, liliputy, hermafrodity a také nejpotetovanějšími lidmi světa. Jednalo se o zvláštnosti, které svět ještě neviděl. V roce 1873 získal cirkus prvního potetovaného podivína jménem Géorgios Konstantin alias Princ Constantine, jehož tělo bylo pokryto 388 různými tetováními. Jeho tělo bylo skoro celé potetované, kromě několika pár míst (Rychlík 2014: 174). Následně přišly na řadu i ženy. Olive Oatmanová „[...] je považována za první Američanku bílé pleti s tetováním na obličeji“ (Blahoňovská 2020), jejíž tetování vzniklo nedobrovolně v průběhu zajetí příslušníky kmene Mohavů. Za další slavné tetované ženy jsou považovány Nora Hildebrandtová, Emma de Burghová a Betty Broadbentová (Rychlík 2014: 177).

Poslední kategorie tetování, jež přispěla k rozmachu tohoto fenoménu bylo tetování vězeňské. Jedná se o jednu z forem sebevyjádření, vymezení se vůči ostatním a zároveň vyjádření příslušnosti k určité subkultuře (Vegrichtová 2018: 23). Nejčastějšími vyobrazeními motivy byly iniciály, obnažené ženy, jména milenek a milenců, výhružné nápisy atd. (Rychlík 2014: 181). Později se k těmto nízkým vrstvám ve společnosti začínala připojovat i honorace. Jako třeba ruský car Mikuláš II., španělský král Alfonso XIII., řecký král Géorgios I. s manželkou Olgou a mnoho dalších (Rychlík 2005: 217).

Druhá renesance tetování se pojí s průběhem 60. let 20. století. V těchto letech se charakter tetování mění díky několika klíčovými osobnostem. Jednou z nich je americký tatér a námořník Norman K. Collins nazývaný Sailor Jerry, který svými návrhy, kvalitou a originalitou velice

ovlivnil kulturu tetování (Czechmag 2019). Dalšími významnými byli Samuel M. Steward; Cliff Raven (umělec, jehož celotělové tatuáže byly ovlivněny archaickými kulturami) a Ed Hardy (tatér věnující se japonským a orientálním motivům). Zásadní změna přichází, když se tetování začíná považovat za umění, a nejen za obyčejné řemeslo. Objevují se první periodika, tetovací soutěže, celebrity a konkrétní styly. Člověk, jenž se v dnešní době chce věnovat tetování, může čerpat z 8000 let staré historie, která přináší velkou škálu barev, významů a stylů (Rychlík 2014: 190-196).

3 Funkce tetování

V této části práce se budu zabývat analýzou fenoménu tetování z hlediska jeho funkcí. Na toto téma navazuje Martin Rychlík ve svém díle *Tetování, skarifikace a jiná zdobení těla*, kde vymezuje osm základních funkcí.

Jedná se o funkce:

- rituální
- esteticko-erotickou
- magicko-náboženskou
- léčebně-preventivní
- komunikační a identifikační
- sociálně-skupinovou
- statutárně-hierarchickou
- individualizační

Tetování je považováno za komplexní jev, tudíž není možné je oddělovat. Jednotlivé funkce se vzájemně prolínají a doplňují (Rychlík 2005: 40).

V průběhu této kapitoly budu vycházet i z dat získaných výzkumem. Jako první otázku bych chtěla vyzdvihnout: „*Jakou funkci podle Vás tetování nese?*“, kterou jsem položila oběma tatérkám. Nikola uvedla, že se názory na tuto problematiku liší. „*Řekla bych, že i přesto, že ke mně chodí určitá skupina lidí, která preferuje daný styl a techniku tetování, tak stejně každému tetování plní úplně jinou funkci. Pro mě osobně má většina tetování nějaký hlubší význam [...].*“ U Veroniky jsem se setkala s odpovědí, že lidé si k ní chodí zejména pro „ozdobu“. Jak uvedla: „*Málo kdo z mých klientů se nechává tetovat z nějakého hlubokého důvodu. Tetování většinou berou jako ozdobu, ale i přesto se v tom dá skrýt nějaký osobitý význam, což mám osobně raději.*“

Jedná se o akt, který se neprovádí jen tak bezdůvodně za účelem pouhého zdobení. Pro člověka a jeho kůži je to permanentní zákrok. Motiv, jež si lidé nechávají vytvářet mohou nést nespočetné množství významů, které se ale v závislosti na časoprostoru a jednotlivých nositelích mohou měnit (Rychlík 2005: 40).

3.1 Funkce rituální

Tato funkce tetování je nejčastější u domorodých kmenů a předmoderních společností, kde bývá spojována s přechodovými rituály. Dá se říct, že se jedná o tzv. iniciaci neboli obřadnou a nezapomenutelnou změnu. Iniciační obřad je druh obřadu, skrze který se jedinec dostává do nové role či společenského postavení (Justoň 2017). Symbolizovat to může většinou pomalování těla, změna jména nebo nový oděv. V jiném případě vyražení zubů, pomazání krví či právě tetování nebo skarifikace (Rychlík 2005: 41).

Jak popisuje Arnold van Gennep „[...] – mrzačený jedinec je vyjímán z obecného lidstva rituálem odluky (představa odseknutí, proražení atd.), který ho automaticky připojuje k určité skupině lidí a jelikož operace zanechává nesmazatelné stopy, toto přijetí je definitivní“ (Van Gennep 1997: 73).

Na což navazuje termín *rites de passage*, s jehož definicí se setkáváme v díle *Přechodové rituály*, jehož autorem je již zmiňovaný francouzský etnolog Arnold van Gennep. Autor se ve své práci věnuje třem fázím samotného přechodu, jež zmiňuje ve svém díle i Victor Turner. První fází je odloučení od stavu minulého, druhou fází je fáze přechodného období a poslední třetí fází je tzv. znovuzачlenění neboli přijetí. V tuto chvíli je přechod završen a jedinec nebo skupina se tak znovu nachází ve stálém stavu (Turner 2004: 95-96). V rámci takových rituálů se zdobení jedinci potýkali s velkou bolestí. Podle toho, jak se kdo s bolestí vyrovnával se dříve hodnotila jeho odvaha a statečnost. Dnešní doba přináší vyspělejší techniky a zdokonalené strojky díky nim se při tetování nesetkáme s tak bolestivými a krvavými rituály (Rychlík 2005: 41-43). Podle Vegrachtové jsou iniciační obřady tohoto druhu praktikovány i ve zločineckých organizacích. Tetování je v rámci takové skupiny dokladem úcty, slibu a závazku danému společenství (Vegrachtová 2018: 24).

S rituální funkcí tetování jsem se u žádného z respondentů nesetkala. Nikdo z nich se nezmínil o tom, že by své tetování a celkový proces jeho podstoupení, považoval za formu rituálního aktu.

3.2 Funkce esteticko-erotická

Funkce esteticko-erotická je v dnešní době jednou z nejzjevnějších a nejdůležitějších funkcí. Dostává se stále více do popředí, protože se čím dál více snažíme krášlit sami sebe a dávat tělu tímto způsobem nový šperk. Dle Dvořákové totiž „touha líbit se reprezentuje typicky

lidskou vlastnost, která je velmi často zodpovědná za různé tělesné modifikace a úpravy, jež jsou ochotni jednotlivci nebo i skupiny podstupovat“ (Dvořáková 2014: 195).

U dřívějších společností sloužila i jako jedna z forem zastrašování protivníků v boji jako například tetování na lících kostech *moko* typické u Maorů z Nového Zélandu (Rychlík 2005: 43). „Moko poskytovalo přírodní maskování v době válek a dává válečníkovi sebejistotu v tom, že jeho vzhled nahání hrozivým způsobem strach. [...]“ (Te Awekotuku 1996: 41-42 in Ferguson, Procterová 1998: 15).

Tetování mělo už v minulosti tělu přinášet nevšední krásu a zajímavý, nový vzhled. Již u domorodých kmenů mu přisuzovaly výraznou důležitost a zejména erotickou přitažlivost. Účel této funkce přetrvává dodnes. Pokud se zaměříme na zdobení ženského těla, můžeme vidět, jak podtrhují svou ženskost umístěním tetování na intimnějších místech, jako jsou ňadra, pozadí, ramena, klín či břicho. U mužů tomu není jinak, ti zase vyzdvihují svou mužnost, sílu a dravost (Rychlík 2005: 46).

V rámci rozhovorů, které proběhly s potetovanými respondenty, byla jednou ze stěžejních otázek ta, která se týkala funkcí. Po položení otázky „*Má pro tebe tetování nějakou určitou funkci?*“ jsem zjistila, že většina respondentů přistupuje ke svým tetováním jako k něčemu, co se jim prostě líbí. Ovšem ne pro každého je funkce estetická tou zásadní. I přesto je mezi mými participanty několik jedinců, pro které tetování slouží hlavně jako ozdoba na jejich těle. Respondentka Andrea mi na otázku odpověděla: „*Beruš to prostě jako ozdobu.*“ (viz obr. 1). Když jsme ovšem v rozhovoru pokračovaly, tak ještě dodala: „*Prozatím je to proto, že jsem si třeba nemusela nechávat něco zakrývat, jako si někdo nechává zakrývat jizvy tetováním. Takže jako neříkám, že se to třeba někdy v budoucnu nemůže změnit.*“

S podobnou odpovědí, která zazněla u Andrey, jsem se setkala u jednadvacetiletého Ondřeje, pro kterého tetování plní zejména estetickou funkci. „*Prostě se mi líbí, jak to vypadá*“ uvedl Ondřej. Tereza a Zuzana také v rámci svých odpovědí zmínily, že tetování mají, protože se jim líbí, ale nebyl to hlavní důvod, proč si ho nechaly udělat. Aneta mi odpověděla zcela odlišně než předchozí respondenti: „*Úplně to nevnímám, že bych si tetování dělala z nějakýho důvodu, abych byla hezčí nebo aby to byl nějaký zkrášlovací prvek na tom těle.*“ Z odpovědí respondentů je tedy zřejmé, že pro někoho je funkce estetická na prvním místě a pro někoho není vůbec stěžejní.

Jak uvádí Dvořáková, „*chceme se líbit a chceme, aby se nám líbilo to, na co se díváme. Krása nás činí šťastnými [...]*“ (Dvořáková 2014: 195).

Obrázek č.1: Andrey tetování
Zdroj: Andrea (fotoarchiv respondenta)

3.3 Funkce magicko-náboženská

Jak popisuje Radomír Fiksa, tetování bylo často používáno k vyjádření své víry, než aby sloužilo pouze k účelům zkrášlování nebo zastrašování nepřátel (Fiksa 2011: 11). S magicko-náboženskou funkcí se setkáváme u skupin původních obyvatel, stejně jako tomu bylo u dvou předchozích funkcí. Jak již název kapitoly napovídá, tetování bývalo často spojováno s magií. Tento způsob zdobení splňuje rysy dvou typů magie, kterými se ve svém díle *Zlatá ratolest* zabývá britský evolucionistický antropolog James George Frazer. První z nich je magie homeopatická neboli imitativní, jež se zakládá na zákonu podobnosti, kdy pomocí napodobení určitého jevu jej můžeme vyvolat. Druhá spočívající na zákoně doteku je nazývána jako kontaktní. Jednoduše můžeme říct, že pokud něco bylo jednou ve spojení, ať už podobnostně nebo kontaktně, spojení zůstalo trvalé i nadále (Frazer 1994: 6). Prvky nadpřirozena se objevovaly hlavně v ochranných motivech tetování. Takové symboly na těle mohly posílit ochranu božstev, dodávali jedincům zvláštní schopnosti nebo odráželi určitý druh nebezpečí (Rychlík 2005: 46-47).

S magií homeopatickou se setkáváme například u kmene Matsesů, indiánů ze severovýchodního Peru, jejichž tetování na obličejích mělo zpodobňovat jaguáří tlamu. Ti věřili, že pokud se nositelé budou zvířeti podobat, získají veškeré jeho schopnosti. Tato forma spodobnění se se zvířaty mohla mít úlohu totemu. S praktikami tetování za pomoci posvátných předmětů se potýkáme v rámci dotekové magie. Obvykle se jedná o přímý kontakt s postiženým místem na těle, jež vyžaduje léčebně-terapeutický zákrok. Na havajských

ostrovech to fungovalo tím způsobem, že pokud byly ornamenty správně zvoleny a v rámci obřadu vytetovány, mohly zajistit ochranu a bezúhonnost válečníků v boji. Tetování tak získalo jakési uplatnění jako talisman nebo osobní amulet (Rychlík 2005: 47-48).

Jak již víme, tetování může být spjato s magií. Ta, ale bývá často úzce spojována s vírou, ve které se mohou odrážet motivy tatuáže. Už u prvních křesťanů můžeme nalézt křížky nebo podoby Ježíše Krista. Později bylo ale tetování v souvislosti s Bibli omezováno a poté i zakazováno (Rychlík 2005: 49). Na Rychlíka navazuje i Dvořáková, která uvádí, že „důvodem ke zdobení lidského těla mohou být i pohnutky magické, respektive náboženské“ (Dvořáková 2014: 209).

Ve výpovědích z rozhovorů jsem se setkala pouze u jednoho z respondentů s tím, že by svému tetování takovou funkci přisuzoval. Pětadvacetiletý Michal má na své paži vytetovaný kříž a motiv anděla s mečem, který rozděluje dobro a zlo (viz obr. 2).

Obrázek č.2: Anděl s mečem a kříž
Zdroj: Michal (fotoarchiv respondenta)

„Tetování pro mě znamená víru a otevřenou duši. Celý život v něco věřím, a tak jsem si to chtěl nechat zobrazit i na svém těle“ uvedl Michal. Byl to tedy jeden z mála, pro kterého je tetování symbolem víry. Zdá se, že to není nic neobvyklého, protože podle Rychlíka se magická funkce v dnešní době již vytrácí v důsledku globálního poklesu religiozity. Výjimky se mohou vyskytovat pouze ve vězeňském prostředí (Rychlík 2005: 49).

3.4 Funkce léčebně-preventivní

Léčebně-preventivní funkce je pravděpodobně jednou z nejstarších a nejspíše i tou původní. Za nejstarší důkazy této funkce jsou považovány mumie přezdívané Ötzi, kníže z Pazyryku a také peruánská mumie. U nichž byly nalezeny barevné vpichy akupunkturního původu (Rychlík 2014: 25).

Tato funkce se prolíná s výše zmiňovanou magicko-náboženskou funkcí. Podle Rychlíka můžeme konstatovat, že již dříve bylo tetování druhotným výsledkem léčebných a zároveň terapeutických postupů. Lidé často rozšiřovali svou víru v léčivé účinky, k čemuž se vztahují některé etnografické příklady. Obyvatelé na ostrově Borneo si nechávali tetovat prsty a zápěstí, což mělo odhánět různé choroby. Pro Inuity z ostrova Svatého Vavřince sloužili příčné linky vedoucí přes oční víčka ke zlepšení zraku a léčbě bolesti očí. Ti, stejně jako Číňané, věřili v propojení mezi orgány v těle a kožními body. Další takové terapeutické funkce byly běžné i u indiánských kmenů Severní Ameriky (Rychlík 2005: 49-51).

Fiksa ve své knize *Tetování* píše, že s tetováním se setkáváme za účelem léčby i dnes. Uvádí skutečnost, kterou zveřejnila televizní stanice BBC. Jedná se o tzv. tetování pro diabetiky, se kterým přišli texaští vědci. Dané tetování umožňuje sledovat hladinu cukru v krvi a případně vysílat varovné signály (Fiksa 2011: 7).

Ovšem Rychlík přichází s opačným názorem. Podle něho se v dnešní společnosti již s léčebně-preventivní funkcí nesetkáme, protože bezesporu zanikla. Tetování v současné době může spíše přinášet zdravotní rizika, než aby mělo léčebné účinky. Tato rizika se vyskytovala již v 19. století a ve 20. století. Hovořilo se o přenášení viru HIV a žloutenky skrze tatuáž. Vyskytovaly se i další zdravotní problémy jako běžná kožní alergie a různé infekce, a proto je vždy potřeba vybírat takový salon, který má dobrou pověst (Rychlík 2005: 51). V dnešní době musí být v tetovacích salonech dodržována přísná hygienická pravidla, všechny pomůcky musí být sterilní a na jedno použití.

3.5 Funkce komunikační a identifikační

Tetování je často komunikačním prostředkem, kdy jeho nositel pomocí něj sděluje své postoje, výrazy, názory, přesvědčení nebo pocity (Rychlík 2014: 25).

Jedním z příkladů jednostranné komunikace je stigmatizační tetování, se kterým se potýkáme již v dobách starověké Mezopotámie a antického Řecka a Říma. V tu dobu sloužilo tetování jako forma cejchu. Tetování byli zejména otroci a zločinci za účelem označení.

Písmeno K bylo znakem křivého obvinění a v pozdním středověku zase byly zločincům na ramena tetovány liliové květy (Rychlík 2005: 51-52).

Tatuaž mohla též sloužit jako tajná zpráva či šifra. Takové způsoby tetování se objevují zejména u subkultur jako jsou skinheadi⁵ či u různých skupin vězňů. Jejich pojetí tetování znevažuje státní moc a je často doprovázeno tajným kódem, jenž je závislý na zemi původu a má specifický význam. Vegrichtová pojednává o komunikaci pomocí kódů v prostředí věznic, „[...] kdy tento způsob dorozumívání byl a stále je jedinou možností, jak zakódovat různá poselství a zprávy před pracovníky a ostrahou věznic“ (Vegrichtová 2018: 31). Příkladem jsou hispánští vězni, jejichž vytetované slzy u očních koutků symbolizují léta strávená za mřížemi (Rychlík 2005: 53). Na což navazuje webová stránka *Potetovat*, která uvádí, že člověk s vytetovanou slzou pod okem může být považován za vraha. Při větším počtu slz se případně může jednat o sériového zabijáka (Potetovat 2017).

Tato funkce ovšem nemusí být spojována pouze s negativními příklady, jak bylo dosud uvedeno. Tetování bývalo i často symbolem mužské pohlavní zdatnosti, válečnických či loveckých schopností nebo osobních charakterových vlastností (Rychlík 2005: 54).

Stejně tak ve výzkumu jsem se setkala s výpověďmi, které byly spíše pozitivního rázu. Jakub mi sdělil: „*Je to pro mě určitý způsob pasivní komunikace, kterou vyjadřuju svůj názor.*“ Některá svá tetování tedy vnímá jako způsob komunikace, skrze který komunikuje s lidmi a okolním světem. Pro Karolínu je tetování určitou formou reprezentování sebe sama a svému tetování také přiřkládá komunikační funkci, tvrdí že „*skrz něj je prostě snadný sdělit svoje pocity.*“ Lukáš mi v rozhovoru odpověděl, že tetování, která má na viditelných místech ukazuje zejména lidem, kteří ho neznají. Se smíchem uvedl „*Rád to ukazuju lidem, co mě neznaj, at' věděj co sem zač.*“

Dalo by se tedy říct, že u všech těchto zmíněných respondentů je funkce komunikační a identifikační do jisté míry zastoupena.

3.6 Funkce sociálně-skupinová

Každý z nás je členem nějaké sociální skupiny nebo se do nějaké takové skupiny snaží patřit. Jak uvádí Dvořáková, „začlenit se do sociální skupiny, do které patříme nebo chceme patřit, je zásadním úkolem pro všechny lidské jedince“ (Dvořáková 2014: 196).

---

⁵ film *Kult hákového kříže* (1998, režie: Tony Kaye) - americký neonacista ve vězení má na svém těle hákový kříž a ostatně dráty, což symbolizuje příslušnost k určité skupině, tj. dalším neonacistům (více o filmu na CSFD.cz)

Pokud tedy hovoříme o tetování, v rámci této funkce skutečně může dokládat příslušnost k určité skupině, kmenu, společenství, náboženské či profesní organizaci. Tetování proto patří k nejzjevnějším znakům takových příslušností. Je jich nespočetně mnoho a mohou pro nás být viditelné, ale i skryté (Rychlík 2005: 54).

Se sociálně skupinovou funkcí tetování se můžeme setkat u pouličních či motorkářských gangů (Dvořáková 2014: 196-197). Dle Rychlíka se jednatel může pomocí tetování, odlišovat od majority, a to mu dává možnost shodovat se se spřízněnou či podobně smýšlející skupinou. Stejnými symboly se nechávají zdobit skinheadi a v Japonsku a Rusku vyžaduje i mafie svá další specifická tetování. Dalším příkladem jsou i členové vojenských útvarů jako jsou mariňáci v USA, průzkumníci, výsadkáři nebo zásahové týmy S.W.A.T (Rychlík 2005: 54-55).

Sociálně-skupinová funkce je zřejmá i z výpovědí u několika mých respondentů. Jedná se tedy hlavně o zástupce mužského pohlaví. Jako třeba Lukáš má na své ruce vytetovaná řídítka (viz obr. 3) a na hrudníku má ozubené kolo (viz obr. 4). Tato tetování má z toho důvodu, že se věnuje jízdě na BMX kole. V komunitě lidí, ve které se pohybuje, jsem byla i já svědkem toho, že je tetování častým doplňkem na těle mnohých z nich a proto vím, že není jediný, kdo má takové symboly vytetované. Symbolika je tudíž spjata s určitou skupinou, jelikož se věnují stejné činnosti.

Obrázek č.4: Ozubené kolo
Zdroj: Lukáš (fotoarchiv respondenta)

Dále i devatenáctiletý Michal uvedl, že je milovníkem počítačových her a jeho tetování „[...] se skládá z písmen WASD. Tyhle písmena mám proto, protože slouží pro pohyb ve většině počítačových her“ (viz obr. 5). Na internetu a v magazínech týkajících se tetování, můžeme zjistit, že i tento symbol mají vytetovaný již někteří lidé ve světě, kteří mají hraní her jako zálibu, a proto i Michalovo tetování plní tuto funkci.

Obrázek č. 5: WASD písmena
Zdroj: Michal (fotoarchiv respondenta)

Jednapadesátiletý Radek mi sdělil: „Na levém lýtku mám hlavu pardubického koně, což je logo pardubického hokejového klubu, kterému fandím už od mládí“ (viz obr. 6). I u něho můžeme tvrdit, že se díky svému tetování řadí k určité sociální skupině, kterou něco spojuje.

Obrázek č.6: Logo pardubického hokejového klubu
Zdroj: Radek (fotoarchiv respondenta)

Jak se zdá, u všech zmíněných se jedná o příslušnost k různým skupinám, které jsou zejména zájmového rázu. V tomto případě se dá hovořit o utváření kolektivní identity u těchto jedinců, kteří za pomoci tetování vyjadřují příslušnost k určité sociální skupině. U žádné z žen jsem se neseetkala s tím, že by její tetování mělo být znakem příslušnosti.

3.7 Funkce statutárně-hierarchická

Funkce statutárně-hierarchická a předchozí funkce sociálně-skupinová na sebe navazují a v podstatě se překrývají. V rámci této funkce se lidé nechávali tetovat v dřívějších společnostech, pomocí čehož se následně dal zjistit stupeň postavení, společenský status člověka, věkové zařazení apod. (Rychlík 2005: 57).

Jak uvádí Vegrachtová, funkci statusovou plní tetování především v kriminálním prostředí. Skupiny se vyznačují určitými symboly, které jsou pomocným nástrojem k upevnování vládnoucích pozic v kriminálních subkulturách (Vegrachtová 2018: 25).

Na tetování by mělo být nahlíženo zejména z pohledu kultury, jak přispívá k jejímu fungování. U domorodých skupin se tetování vyhotovovala po přechodu do puberty jako symbol pohlavního dospívání a u mužů po dosažení určitých pozic ve společnosti. Naopak u žen bylo tetování symbolem manželství (Dey, Das 2017). Jednalo se o bolestivý rituál, který byl považován za důkaz statečnosti a zralosti nebo také schopnosti přijmout sociální roli ženy/muže a manželky/manžela. Takovým příkladem jsou manželky japonských Ainů nebo vdané ženy u Markézů, které měly tetování na pravé ruce a levé noze (Rychlík 2005: 58).

Systémy, které existovaly u přírodních národů, měly přesné způsoby jak, kdy a koho tetovat. Třeba u Maorů na Novém Zélandu byla tatuáž měřítkem prestiže a urozenosti, tudíž i celé jejich sociální hierarchie. Dajakové z Bornea, již byli považováni za kanibaly a válečníky, si zdobili své paže v případě úspěšného lovu lebek. Ovšem u Čukčů se nechávali tetovat po zabití kmenového nepřítele. Dle Rychlíka se ani u nás v západním světě takové motivace k tetování úplně nevytratily. V roce 1995 byl mezi vojáky v USA obviněn jeden z bílých vojáků za vraždu černošského páru. Obviněný se měl tímto svým činem zasloužit o tetování černé pavučiny (znamení užívané mezi skinheady, kteří vraždili černochoy). Určitý status, získávají i milenky motorkářských gangů v USA. Musí si ho ovšem zasloužit pohlavním stykem se všemi členy gangu a poté jsou jim nad hýždě vytetována slova „Property of [jméno klubu]“ (Rychlík 2005: 58-59).

3.8 Funkce individualizační

Poslední funkcí je funkce individualizační. Svých tetování si již v minulosti jedinci nesmírně vážili a ani v dnešní době tomu není jinak. Pokud si ho již jednou necháme vyhotovit, stane se naší trvalou součástí, která k nám bude již nadobro patřit. Můžeme se setkat s různými způsoby tetování a důvody, za jakým účelem se lidé nechávají tetovat. Příkladem je i tady již zmiňované lícní maorské tetování zvané *moko*, které označuje důstojnost, jedinečnost a vážnost (Rychlík 2005: 59). „Každý vzor byl tak osobitě specifický, že náčelník mohl používat malbu moko jako podpis na listinách“ (Ferguson, Procterová 1998: 14).

V současnosti můžeme za pomoci tetování prosazovat svou individualitu, odmítat společenské normy a konvence. „Tetování utváří identitu člověka trochu jiným způsobem a lze jej popsat jako formu sebevyjádření“⁶ (Dey, Das 2017). Oproti minulosti, se individualizační funkce v moderní době stává poněkud silnější. Symboly a vzory tetování se nejčastěji pojí se zájmy a koníčky jejich nositelů. Často se setkáváme se jmény idolů, přátel, rodiny nebo se znameními zvěrokruhu (Rychlík 2005: 59). Jak je uvedeno v knize *Tělo-výraz-obraz-koncept*, [...] významné je i sebevyjádření, potažmo potřeba jedinečnosti, kam je v současnosti řazena většina druhů úprav těla [...]“ (Stehlíková Babyrádová 2018: 157). Tato funkce se tedy zdá být velmi častá i u většiny participantů, s nimiž byl proveden polostrukturovaný rozhovor.

„*Tělo je pro mě určitou formou deníku*“, tato věta zazněla z úst tatérky Nikoly, jejíž tetování se pojí s určitými obdobími v jejím životě, lidmi a hudbou. Radek skrze své tetování, které má na svém lýtku, vyjadřuje jeho individualitu. Vytetované číslo 69 značí rok Radkova narození. Jak uvedl: „*Nejen, že jsem se v tomhle roce narodil, ale nějak mě spojení čísel šest a devět, doprovází celý život v různých situacích*“ (viz obr. 7). Podle Dvořákové je naše tělo považováno za individuální prostor k našemu sebevyjádření a vyjádření důležitých věcí okolnímu světu (Dvořáková 2014: 199).

Častým tetováním jsou již zmiňovaná znamení zvěrokruhu. U jednadvacetileté Anety se setkáváme rovnou se dvěma spojenými znameními. „*Jedná se o souhvězdí berana a na konci toho souhvězdí je znak lva. Je to tedy hlavně proto, že jsem znamení beran, mamina je beran, ségra taky a vyloženě jsem beran prostě povahově, cejtím to. Lva tam mám, protože druhá ségra s babičkou jsou obě lev a předtím jsem měla dva partnery a oba byli také lvi.*“ vysvětluje (viz obr. 8).

---

⁶ Z anglického originálu přeložila autorka bakalářské práce

Obrázek č.8: Souhvězdí berana se znakem znamení lva
Zdroj: Aneta (fotoarchiv respondenta)

Pro Karolínu je tetování určitou formou sebe reprezentace. Jak uvedla na svém rameni má vytetovanou hlavu lva, „jehož pozadí tvoří geometrický trojúhelník v lince obrůstající listy. V každé špičce trojúhelníku je jedno písmeno: L=láska, N=naděje, V=víra. Nechala jsem si to tetování dělat v době, kdy jsem měla pocit, že mi všechny tři věci schází, cítila jsem se hodně smutně. Řekla jsem si, že když si to nechám vytetovat, tak už mi to nikdy chybět nebude a budu to hledat uvnitř sebe“ (viz obr. 9). U mužského pohlaví jsem se setkala s takovým tetováním i u Ondřeje, který má zvěčněné své znamení zvěrokruhu, tj. střelce (viz obr. 10).

Obrázek č. 9: Hlava lva v geometrickém trojúhelníku
Zdroj: Karolína (fotoarchiv respondenta).

V dalších výpovědích respondentů jsem se mnohokrát setkala i s tím, že jsou jejich tetování úzce spojena s rodiči, narozením dětí nebo jinými událostmi, které se v rámci rodiny staly. Symbol mravence si nechal vytetovat Jakub, kterého má ve spojitosti se svým dětstvím, kdy ho potkala nepříjemná zkušenost s vlastním otcem. „*Je to období, na které vzpomínám s velkou nenávistí. Mravenec je motiv, který vyjadřuje to, jak jsem si jako dítě připadal. Byl jsem bezmocný, jakkoli pomohl lidem, na kterých mi záleží*“ uvedl Jakub (viz obr. 11). Slečna Tereza se mi svěřila, že jedno z jejích tetování a zároveň i první, bylo na památku. „*Babička, když umřela, tak jsme si všechny sestřenky nechaly udělat stejný znamení jako památku na ní a byla to teda růže*“ dodala (viz obr. 12). Radek je otcem čtyř dětí a po jejich narození si nechal vyhotovit tetování, která mu je budou připomínat a bude je tak mít všude s sebou. Na jedné ruce má vytetované křestní jméno své nejmladší dcery a čínské znaky na jeho druhém předloktí znázorňují dvě dcery a syna (viz obr. 13, 14).

Obrázek č.12: Růže – vzpomínka na babičku
Zdroj: Tereza (fotoarchiv respondenta)

Na závěr této kapitoly je důležité podotknout, že i přesto, že se některé funkce pomalu vytrácejí, tak ještě nezanikly úplně. Tetování je kulturní jev, jehož smysl mu udává jeho nositel. Pokud on sám své tetování považuje za smysluplné, nemůžeme pak o zániku původní tetováže hovořit obecně. Také nesmíme zapomenout ani na sociální podstatu tetování, kdy si každý jednotlivec uvědomuje, jak ho přijímá jeho okolí. V případě, že by tetování nemohli ostatní hodnotit, automaticky by tak ztratilo pro svého nositele význam, a tudíž i estetickou funkci. Otázkou však zůstává, zdali se významové stránky ztrácí nebo mění. V tuto chvíli nezáleží ani tolik na samotných nositelích, jako spíše na vnímání okolí (Rychlík 2005: 60).

4 Motivace k tetování

V následující kapitole se budu věnovat zejména motivaci a postupu při výběru tetování. Hned na začátek je důležité si uvědomit, že samotné „tetování je trvalým obrázkem, vzorem nebo slovem na kůži, které je vytvořeno za pomoci jehel, aby se barvy dostaly pod kůži“⁷ (Cambridge Dictionary 2021). Hemingson ve své knize *Tetování: katalog motivů*, přichází s důležitou myšlenkou, že bychom neměli při rozhodování podcenit samotný výběr motivu tetování (Hemingson 2010: 16). Jak vyplývá z anglického článku o *Tattoos and Body Modification*, „jednotlivé motivace pro tetování jsou mimořádně rozmanité; sociální třída, pohlaví, rasa, sexualita, povolání, věk a zeměpisná poloha mohou ovlivnit výběr a zkušenosti tetování“ (Kosut 2015: 32).

Jak popisuje Fialová, „tělesný vzhled se stává součástí každodenní interakce člověka s okolím. Proto snaha po zdokonalení tělesného vzhledu, může být přímo, či zprostředkovaně efektivním motivačním činitelem pro žádoucí životní styl“ (Fialová 2012: 102).

Podle tatérky Nikoly, která tetuje 3 roky, je motivace při výběru tetování vždy jiná. Dle jejích slov „zásadní bývá především u prvního tetování, kdy se klient rozmyšlí, zda vůbec tetování chce a proč, často tím důvodem bývá nějaký zlom v osobním životě. Při rozmyšlení nad tím prvním často zvažují, zda si ho mají vůbec dát. U dalšího tetování už to tak většinou není a je to daleko jednodušší, ta motivace už tam nehraje takovou roli.“

Wohlrab (2007) uvádí 10 základních motivačních kategorií, které jsou považovány za nejčastější k pořízení tetování:

1. krása, umění a móda – tetování jako ozdoba, módní doplněk nebo umělecké dílo
2. osobitost – vytváření vlastní identity; odlišení se od ostatních
3. osobní příběh – vyjádření osobních hodnot a zkušeností
4. fyzická vytrvalost – překonávání osobních limitů - např. bolesti
5. příslušnost ke skupině – označení příslušnosti či závazku k určitému společenství
6. protest – často proti společnosti nebo u mladistvých proti výchově rodičů
7. duchovno a kulturní tradice – vyjádření vztahu ke kultuře či spiritualitě
8. závislost – bolest při tetování přináší pozitivní pocit
9. sexuální motivace – vyjádření vlastní sexuality
10. žádné konkrétní důvody – zahrnuje osoby, u kterých se jedná o impulzivní rozhodování

---

⁷ Z anglického originálu přeložila autorka bakalářské práce

Jaká byla vaše motivace k tomu se nechat tetovat? Tak zněla jedna z otázek, kterou jsem položila svým respondentům. Karolína se svěřila, že již v mládí obdivovala slavné zahraniční celebrity, které měly tetování. „[...] tehdy jsem jela v emo stylu, takže to bylo součástí image. Později jsem to chtěla jako nějakou formu odlišení se od ostatních a jako sebevyjádření, protože jsem ilustrátorka a grafička, pracuji s vizuály denně a vyjádření se obrazem je mi vlastní.“ Karolína představuje příklad, kdy se setkáváme s projevy osobní identity skrze její image, jejíž součástí je právě tetování. Jak uvádí Vaněk ve svém článku *Tetování*, kde píše o tom, že se člověk pomocí tetování identifikuje a ke svému tělu tak přistupuje zcela jinak (Vaněk 2005: 38).

Pro Jakuba byla motivace taková, že si chtěl nechat zvětšit věci a lidi, které jsou pro něho v životě důležité. Michal toužil po tom, že si na své tělo nechá zobrazit to, čemu celý život věří a Lukášovou motivací k prvnímu tetování byla přítelkyně a „[...] k dalším asi celkově by se dalo říct, že pohled na svět.“

4.1 Postup při výběru tetování

V rámci procesu rozhodování, zdali se necháme tetovat je několik aspektů, které jsou pro tento postup stěžejní. Jak vyplývá ze získaných dat, můžeme zde hovořit o 1) době rozhodování, 2) výběru samotného motivu, 3) jeho umístění a viditelnosti na těle a 4) samozřejmě o výběru tatéra, jehož práce se nám líbí a tetování nám bude schopen vyhotovit. Z odpovědí respondentů vzešlo, že si takovýmto procesem prošel každý z nich, aby jejich tetování mohlo vzniknout.

4.1.1 Doba rozhodování

Rozhodování ohledně tetování je leckdy proces na několik let. Od některých respondentů jsem se dozvěděla, že tetování chtěli už dlouhou dobu. Někteří o něm přemýšleli již od puberty, a proto jejich rozhodování pro první tetování trvalo několik let. Takovým příkladem je Lukáš, který uvedl: „Už odjakživa jsem chtěl mít tetování. K tomu prvnímu jsem se rozhodoval asi tak pět let.“ Jakub se svěřil, že jeho tetování fascinovali už od malička a jeho doba rozhodování byla zhruba rok. Pro Terezu bylo rozhodování také dlouhým procesem. Jak uvedla: „[...] já jsem si fakt nebyla jistá, jestli tetování chci. U nás v rodině ho totiž nikdo jinej neměl než ty sestřenky. Hrozně jsem se odhodlávala, že je to jako velký rozhodnutí v mém životě a že si to teda musím dobře rozmyslet.“

Někdo se naopak pro tetování může rozhodovat daleko kratší dobu, v průběhu měsíců nebo dokonce v průběhu několika dní. S takovými odpověďmi přišla Mišel a stejně tak oba Michalové, kteří se pro tetování rozhodovali zhruba měsíc. Jak uvádí Fiksa ve své knize *Tetování*, aplikace tetování by neměla být spontánním rozhodnutím. Tetování by si měl každý předem pořádně promyslet (Fiksa 2011: 26). Třeba pro Ondřeje to právě spontánní rozhodnutí bylo, jelikož měl narozeniny a zdálo se mu to jako originální dárek pro sebe samotného. Dalším je pak také jedenapadesátiletý Radek, jenž se rozhodl pro tetování po narození dětí. „*Jeden den nápad, druhý den realizace. Rozhodl jsem se pro to, až když se mi narodily děti. Nikdy předtím jsem o tom nepřemýšlel*“ uvedl Radek.

Někdy se můžeme setkat i s tím, že lidé již několik let tetování chtějí a stále se k němu nemohou sami odhodlat. Ovšem pak mohou být obdarováni poukazem na jeho vyhotovení a takovým gestem jsou v podstatě vyzváni k tomu se nechat potetovat. S tímto jsem se setkala u Andrey s Anetou, které dostaly poukaz k narozeninám. Andrea uvedla: „*Už jak jsem byla mladší, tak jsem to tetování chtěla. Dostala jsem ho k narozeninám, tak jsem to už nemusela dlouho promýšlet.*“ Aneta mi sdělila, že jej také dlouho chtěla, ale sama se nemohla odhodlat. „*[...] že jsem dostala ten poukaz, tak mě tím dost popostrčili.*“ dodala.

4.1.2 Motivy

Co se týče samotného motivu tetování, i tomu bychom měli věnovat velkou pozornost a čas. Hemingson uvádí, že i ten nejprostší motiv může nést hluboký symbolický význam a na první pohled sdělit více než se nám může zdát (Hemingson 2010: 19). Při jeho výběru, podle Kajanové, vždy dochází k určité sociální sebe prezentaci či k sebevyjádření. Ať už se jedná o vědomý či nevědomý akt, vždy je tetování nositelem určitého významu (Kajanová 2012: 89).

V dnešní době je vcelku časté, že se lidé inspirojí motivy, které naleznou na internetu nebo v magazínech či knihách. Další častou inspirací jsou tetování, které mají známé osobnosti nebo originální práce od jednotlivých taterů. Někteří k tomu přistupují takovým způsobem, že si vybírají motivy, které se jim líbí, aniž by v nich byl hlubší osobní význam. Ovšem už jen to, že se jim motiv líbí, je podle Cibulkové známka toho, že to pro ně nějaký ten význam má (Cibulková 2020: 43). Setkala jsem se i s lidmi, kteří si nechají vytetovat něco, co se jim pouze líbí a až později v tetování nějaký význam nacházejí. Tereza se svěřila: „*Palmu jsem si nechala, protože se mi to hrozně líbilo na fotkách na Instagramu⁸, ale zároveň sem si pak řekla, že mám*

---

⁸ Instagram – jedná se o sociální síť a zároveň mobilní aplikaci, která slouží ke sdílení obrázků a videí (Idealab 2020)

*ráda léto a mám to spojený s dovolenou, takže jsem si tam ten význam našla zpětně“ (viz obr. 15). Michal Burda (zakladatel nejznámějšího tatarského studia Tribu) v rámci filmového projektu *Kmeny*⁹ hovoří v jednom z dílů tohoto cyklu, o přístupu k tetování. Podle něho „je to věc osobního vkusu a těch možností, jak k tomu tetování přistupovat je tolik a tolik jako rozdílných, že buď si v tom ten člověk něco jakoby najde a je to pro něj nějakým způsobem důležitý anebo prostě ne. A obojí dvojí je jako asi v pořádku“ (Česká televize 2014).*

Tatérka Nikola se k této problematice vyjádřila slovy: „*Kolikrát mi přijde, že chtějí něco, co se jim líbí, ale potřebují tomu dát nutně nějaký význam. Jako třeba hrozně se mi líbí kytky, ale budou to kytky mého znamení, aby to mělo nějaký význam. Přijde mi, že někomu jde zpočátku spíš o vizuál a až potom se pídí po tom obsahu, aby jim to vlastně jako dávalo smysl a mohli si to obhájit až se jich někdo zeptá.*“

Častou variantou jsou motivy tetování, které se pojí s člověkem samotným a jeho životem. Cibulková uvádí, že někteří své tělo berou jako plátno vzpomínek a citů. Lidé si nechávají na svá těla vytetovat lidi, místa, zvířata nebo momenty, které v nich něco zanechaly (Cibulková 2020: 19). U většiny respondentů jsem se setkala s motivy, jež nesou nějaký příběh, vzpomínku nebo se jedná o věci, které mají rádi a vystihují jejich nositele. Z rozhovoru s Jakubem, jsem zjistila, že jeho tetování vyjadřují věci, které jsou pro něho důležité a nechce na ně zapomenout. Jako je třeba symbol růže s datem narození jeho maminky (viz obr. 16). Životní etapy jako je minulost s přítomností se pojí k tetováním Radka. U Andrey, její mandaly znázorňují svobodu a volnost (viz obr. 17). Čtyřladvacetiletý Lukáš a jeho „*každý tetování nese nějaký příběh. Buď je to životní vzpomínka nebo další motivace do budoucna.*“ jak uvedl. Michalova tetování jsou součástí jeho charakteru a nikdy by si nenechal vytetovat motiv, jenž pro něho nic neznamená. Karolínina tetování jsou symbolem veganství a polarity života (viz obr. 18) a Zuzana má za krkem otisk psí tlapky svého psa, což je pro ni „*symbolem lásky ke čtyřnohým parťákům*“ (viz obr. 19).

Z uvedených výpovědí mých respondentů je jasné, že jejich tetování má pro každého z nich specifický význam. Pro některé nositele to ovšem může být natolik důležité a osobní, že se leckdy o jejich význam nechtějí podělit. Což mi uvedl Michal, který se svěřil s vysvětlením významu svých třech tetování, dvě zbývající mají ale vyloženě soukromý význam.

---

⁹ filmový projekt *Kmeny* – cyklus deseti vizuálních dokumentů o nejzajímavějších městských subkulturách (tatěři, hackeři, hooligans, meatheads atd.), který vznikl na základě knižního bestselleru *Kmeny* od autora Vladimira 518 (Česká televize 2014)

Obrázek č.19: Otisk psí tlapky se jménem mazlíčka
Zdroj: Zuzana (fotoarchiv respondenta)

Ráda bych se zaměřila i na zkušenosti ohledně výběru motivů z pohledu samotných tatérek. Nikola se při své práci setkává často s motivy, které mají zejména obsahový účel. Chodí k ní klientky „[...] a ty tedy dost často chtějí zvěčnit motivy spojený s dětmi, svatbou, cestováním nebo vzpomínkou na někoho zesnulého.“ Veronika se vyjádřila tak, že motiv může obsahovat nějakou hlubší myšlenku, ale také může sloužit jako estetický doplněk. „I já sama to vnímám tak, že mám většinu tetování čistě proto, že se mi líbí“ uvedla Veronika.

4.1.3 Umístění a viditelnost tetování

Při výběru tetováže je důležité i jeho umístění a viditelnost. Ti, kteří se pro tetování rozhodují dlouhou dobu, zvažují velmi pečlivě tyto dva výrazné aspekty. Někteří lidé mají jasno v tom, kam si své tetování nechají vytetovat, ale pro jiné to může být běh na dlouhou trať. Podle Fiksy je důležité si před umístěním tetování zjistit případné informace o rizicích, která nám může způsobit (Fiksa 2011: 26).

Podle tatérky Nikoly se u tetování „hrozně často řeší to, jak to na konkrétním místě bude vypadat. Třeba jako dám si to na zápěstí, protože vím, že to mi neztloustne nebo naopak tvar toho motivu musí odpovídat místu, na který si ho chci dát. Potom hodně záleží i na tom, jak se ta kůže deformuje na různých místech, jako jsou třeba žebra nebo břicho, na který se teda málo kdo tetuje. Pak někdo řeší i místo podle toho, kde to bolí nejvíc a kde ne.“

Na což navazuje první důležitý aspekt, podle kterého se lidé rozhodují, kam si tetování umístit. Tím je bolestivost jednotlivých míst na těle, za která jsou považována ta, kde je blízko

ke kostem, a tudíž málo podkožního tuku. To se týká veškerých kloubů, žeber, hrudníku, lopatek, nártů, oblasti páteře atd. Existují i místa, kde se nachází více nervových zakončení než jinde, a proto tetování bolí i v oblasti slabin, obličeje či uší (Tatoomania 2015). Karolína ze své vlastní zkušenosti přišla s tím, že sledovala příběhy lidí, kteří zmiňovali místa, kde tetování bolí nejvíce. „[...] Ti tvrdili, že rameno je nejméně bolestivá část. Zároveň to byla dost velká plocha a viditelná a já chtěla, aby to tetování bylo hned vidět. Byla to pravda, vůbec jsem to rameno necítila. To samé jsem čekala u stehna, kde mám třetí tetování, ale to naopak bolelo pekelně.“ Pěťadvacetiletý Michal podotkl, že si lidé často nechávají radit, kam si mají svá tetování umístit i podle bolesti. „Já jsem si řekl, že to prostě budu nosit já, takže pro místo jsem se rozhodl sám.“ uvedl.

Dále na řadu přichází i nejoblíbenější místa pro tetování, kterým se ve své knize *Tetování: kniha motivů* věnuje Vince Hemingson. Jako jedny z prvních uvádí bedra, která jsou velice oblíbená u žen, jelikož tetování na takovém místě mohou sdílet pouze s milencem a před ostatními může zůstat skryto. Podobně se zmiňuje i o ženském poprsí, jež je používáno často jako sexy návnada, a přesto se dá snadno schovat. Hrudník je ovšem populárním i pro muže, protože se díky tetování může zdát opticky větší. Za další nejoblíbenější místa považuje zápěstí, kam se nechávají tetovat velmi často mladé ženy a kotníky, které zpopularizovaly supermodelky; dále pak nárt, záda či krk. Velmi oblíbeným místem jsou celkově ruce, které jsou často potetované od ramen až po zápěstí, což nazýváme jako tzv. rukávy (Hemingson 2010: 23).

Většina respondentů, se při prvních tetováních rozhodli umístit si tetování spíše na místa, kde nebudou vidět nebo kde vidět budou, ale případně půjdou zakrýt. Lukáš nejdříve uvažoval nad tím, že si dá svá tetování na méně viditelná místa, ale jak dále uvedl: „Postupem času mi to bylo už asi nějak jedno. Takže jsem to začal dávat i na ty viditelný“ (viz obr. 23). Aneta přišla s odůvodněním, že chtěla jít k policii, kde to bylo zakázané, a tudíž má svá první čtyři tetování umístěna na méně viditelných místech. „[...] Pak jsem si je dala už i na ruce, protože je to na nich hrozně hezký. Tím, že ty tetování mám malý, tak pořád je případně možnost je schovat, pokud budu mít dlouhej rukáv, tak je to v pohodě“ (viz obr. 22). I Andrea zvolila taková místa, aby tetování mohla případně zakrýt, kdyby to bylo potřeba. Zuzana se svěřila, že si umístění tetování vždy dobře rozmýšlí. Podle ní by to mělo být „[...] v první řadě místo na kterým by se mi tetování líbilo a pak jsem chtěla i takový, který případně zakryju, když bude potřeba, například kvůli práci.“ Hemingson podotýká, že si lidé umístění svých tetování vybírají nejen podle sebe, ale i podle toho, jak může působit ve společnosti či na potenciálního

zaměstnavatele (Hemingson 2010: 22). Dále Tereza uvedla, „*když už se nechám potetovat, tak chci, aby to bylo vidět a většinu tetování mám teda na ruce. Furt je to ale tak, že když náhodou něco, tak to mám na takových místech, kde by se to dalo zakrýt*“ (viz obr. 26). Radek má všechna svá tetování také na takových místech, kde se to případně dá skrýt dlouhým rukávem nebo pod kalhoty. Většina odpovědí nám přináší fakt, že tetování si respondenti často umisťují na viditelná místa, která se ale v nejhorším případě dají zakrýt oblečením.

4.1.4 Tatér a tetovací salon

Jednou z nejdůležitějších věcí v tomto celém procesu je výběr tatéra a tetovacího salonu. Z vlastní iniciativy by si měl každý předem zjistit dostatečné informace o práci a kvalitách tatéra, dále o místě, kde činnost provozuje a případně ho i navštívit a promluvit si s ním.

Tetovací salon či studio je místo, kde by mělo být čisto a všechny plochy a nástroje ošetřeny dezinfekčními prostředky. Ve studiu by se neměli nacházet žádná zvířata a ani vykonávat žádná jiná profese, jako například kadeřnictví. Pochopitelně je zde i zákaz kouření. Při tetování by měl každý tatér používat jednorázové (pudrové) rukavice. Správná aplikace tetování by měla být prováděna jednorázovými sterilními jehlami, jež má každá svůj obal a každé hotové tetování by se mělo vydezinfikovat a zalepit folií (Fiksa 2011: 72-77). Každý správný tatér by měl být schopen zodpovědět klientovi veškeré dotazy a seznámit ho s celým procesem tetování. Měl by ho poučit o dodržování správné hygieny, přes péči až po jeho hojení a případná rizika (Kérky 2008). „*Na tetovacím křesle dost možná strávíte několik hodin. V ideálním případě by to mělo být u člověka, kterému věříte, že svou práci dělá dobře, a proto mu svěřujete své tělo*“ (Cibulková 2020: 46).

Pokud máme motiv vybraný nebo alespoň představu o tom, jak by měl vypadat, měli bychom si vybrat tatéra, jenž se věnuje stylu, kterému motiv či představa odpovídá. Tatérka Nikola se zejména zaměřuje na ženy a motivy s přírodní tematikou (viz obr. 20). „*Všechno jsou to hodně jemné techniky, používám ty nejtenčí jehly, díky kterým je to tetování dostatečně detailní a zároveň jemné, kde je zachovaná lehkost*“ uvedla. Jsou ale i tací tatéři, kteří mají vybraný styl, a i přesto vám vytetují i něco jiného (Hemingson 2010: 24). Takovou tatérkou je Veronika, která se věnuje poněkud odlišnému stylu než Nikola a zároveň nemá problém s jinými motivy. „*Věnuju se hlavně motivům, které jsou mi nejbližší. Ty s herní, komiksovou, filmovou nebo seriálovou tematikou, ale nebráním se však ničemu. Málokdo sdílí nadšení pro tyhle motivy, takže většinu mých prací tvoří motivy květin, přírodnin, nápisů nebo mandal*“ (viz obr. 21). Tatér, by vám měl být také schopen poradit s motivem či jeho úpravou nebo vám

vymyslet rovnou i originální návrh. S takovým přístupem se setkáme u tatérky Nikol: *„Každému, kdo ke mně přijde dělám originální návrh, což si myslím, že někteří to hodně ocení. Zejména teda ti, kteří chtějí mít něco jinýho a co nikdo jinej nemá.“*

V rámci výzkumu jsem položila otázku, podle čeho si každý z respondentů vybíral tatéra. U respondentky Karolíny byl tento výběr založen na více aspektech. Vybírala jej podle ceny, dostupnosti, vzdálenosti, ale i podle veganských tetovacích barev. Svě první tetování si navrhovala sama a trvalo jí to několik měsíců, než jej sama vypilovala k dokonalosti. Pro Terezu byl její výběr naopak jednoduchý, jelikož její sestřenice je tatérka a díky tomu to pro ni bylo dostupnou záležitostí. Jakub má svá tetování od dvou tatérů. Podle něho *„je to člověk, který vám může zničit kus sebe samého, takže tatéra chci znát osobně, vidět jeho práce a musím mu věřit.“* Devatenáctiletý Michal vybíral tatéra dost pečlivě. Jak uvedl: *„Chtěl jsem mít jistotu, že mi tetování nezkaží, dodržuje správně hygienu. A projel jsem stovky fotek jeho prací.“* Radek zpočátku nevěděl, kam na první tetování jít. *„Vybíral jsem tak, aby ten člověk měl certifikát a nebyl to jen tak někdo, kdo má ušmudlanej krcálek“* a na další tetování *„[...], jelikož už byly sociální sítě, jsem našel profesionálního tatéra, kterému jsem věrnej do dneška.“* Je tedy zřejmé, že lidé si tatéry vybírají z různých hledisek. Většinou ale hrají důležitou roli zejména fotografie již hotových tetování od tatéra, kvalita jeho práce a dále i důvěra a osobní dojem.

5 Výsledky výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak vnímají tetování lidé, jež ho na své kůži mají a jakou pro ně má jejich tetování funkci. Každý z respondentů vnímá tetování trochu jiným způsobem. Pouze u jednoho člověka jsem se setkala s tím, že pro něho mělo magicko-náboženskou funkci. Pro jiné slouží tetování jako estetický doplněk zanesený pod kůži (funkce esteticko-erotická) a někteří skrze něj vyjadřují příslušnost k určité skupině (funkce sociálně-skupinová). Účastníci se svěřili, že je tetování pro některé z nich i způsobem, jak komunikovat s okolím (funkce komunikační a identifikační). Nejčastěji jsem se setkala s tím, že tetování má pro jeho nositele zejména funkci individualizační. Tetování nám v rámci této funkce dává možnost, spoluvytvářet si vlastní identitu. Umožňuje nám poukázat na naši jedinečnost a můžeme si tak nechat vyobrazit něco, co je pro nás důležité nebo nás nějakým způsobem vystihuje.

Další zkoumanou oblastí byla i samotná motivace k pořízení tetování. Jak jsem již uvedla ve čtvrté kapitole, Silke Wohlrab přichází s 10 motivačními kategoriemi k pořízení tetování (Wohlrab 2007: 88-91). Po zpracování dat z výzkumu a jejich porovnání mohu říct, že některé motivace respondentů jsou totožné s těmi, které uvádí Wohlrab. Účastníci mého výzkumu a jejich motivace k pořízení tetování spadají do kategorií jako jsou krása, umění a móda; osobitost; osobní příběh; příslušnost ke skupině, ale také duchovno. Na základě analýzy dat, mohu soudit, že jsou motivační kategorie úzce spojeny i s funkcemi, které jsou uvedeny v předchozím odstavci.

V rámci motivace tetování byl také zkoumán celý proces tetování, skrze který si musel projít každý, kdo si tetování nechal vyhotovit. Jedná se o vcelku dlouhý proces, který zahrnuje několik aspektů, jimž je potřeba věnovat pozornost. Jedním z nich je doba rozhodování neboli jak dlouho se pro tetování rozhodujeme, což může být leckdy v řádu i několika let. Dále nás, před samotným aktem s jehlou a inkoustem, čeká výběr motivu, umístění a viditelnost tetování a nedílnou součástí je výběr tatéra. Výběr motivu někdo volí na základě významovosti a jiní na něj pohlíží spíše jen jako na dekorativní záležitost, které význam přiřadí třeba až dodatečně. Tetování jsou často zpočátku umisťována na méně viditelná místa a co se týče výběru tatéra, zde hraje důležitou roli jeho předchozí tvorba, dostatečná kvalifikace a v neposlední řadě i osobní dojem.

Na základě veškerých informací získaných z rozhovorů s vybranými respondenty zbývá už jen poslední věc a to, odpovědět si na dvě hlavní výzkumné otázky, které jsem si na začátku výzkumu položila:

Je tetování pro jeho nositele pouze ozdobou těla nebo nese osobní význam?

Lidé, kteří se nechávají tetovat, se dají rozdělit minimálně na dvě skupiny a pro každou z nich nese jejich tetování zcela jiný význam. Pro jedny slouží tetování pouze jako estetická a dekorativní záležitost, tudíž se nejedná o tetování s hlubším významem. I přesto se můžeme setkat s tím, že si někteří nositelé mohou tento význam přiřadit až zpětně. Na druhé straně, ale stojí ti, jejichž tetování má pro ně zcela osobní význam. Taková tetování jsou určitou symbolikou, která vyjadřuje určité události, vzpomínky nebo osoby a příběhy, jež jsou spjaty s životem nositele.

Na základě čeho, si lidé vybírají dané motivy tetování?

Výběr motivů, stejně jako samotná motivace je u každého jedince jiná. V tomto případě by se dle výstupů z mého výzkumu dali lidé rozdělit podle tří kritérií. První, si svůj daný motiv vybírají na základě odlišnosti. Lidé tak chtějí vyjádřit svou osobitost, rozdílnost od ostatních nebo si tak utvořit novou vlastní identitu. Tetování je pro ně tedy prostředkem k vyjádření individuality. Druzí si vybírají motivy pouze z důvodu zkrášlení, tedy na základě dekorativního a vizuálního charakteru. A u poslední skupiny je výběr motivů postaven na osobních hodnotách nositelů a jejich životních příbězích. Jejich tělo se dá považovat za jakousi formu deníku, kam si mohou zaznamenávat věci, které milují; vzpomínky nebo události.

6 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala fenoménem tetování, který spadá mezi populární tělesné modifikace. Jak již víme, tetování v současné době není již ničím výjimečným a je běžnou součástí životů některých z nás. Tetování je již několik let součástí i mě samotné, a proto má práce byla zaměřená zejména na vnímání tetování jiných nositelů, jejich motivaci se nechat tetovat a významovost jejich vybraných motivů. Mně osobně lidé často kladou otázky, co pro mě má tetování znamenají, a tudíž zajímalo i mě, jak toto vnímají jiní potetovaní lidé. S potetovanými lidmi se dnes setkáme skoro na každém kroku a můžeme ho tak považovat právě za jeden z projevů lidské identity.

V první kapitole jsem se zaměřila na popis celého výzkumu a jeho metod. Veškerá data byla získána z polostrukturovaných rozhovorů s dvanácti potetovanými respondenty a dvěma tatérkami.

Na počátku druhé kapitoly jsem se věnovala vysvětlení pojmu identita, dále pak základní charakteristice tetování a následně jsem se v několika podkapitolách rozepsala o historickém vývoji tetování. Zde můžeme vidět, že historie tetování je opravdu rozsáhlá a jeho vznik a použití bývalo pro některé společnosti důležitým prvkem.

Třetí kapitola byla věnována jednotlivým funkcím tetování, kde jsem již interpretovala data z výzkumu. Každou z funkcí tetování jsem podrobně rozvedla a na základě získaných informací z rozhovorů, případně doplnila o výpovědi, jak vnímají svá tetování z pohledu funkčnosti vybraní respondenti.

V další, tj. čtvrté kapitole jsem přinesla podrobnější rozbor motivace k tetování. Na základě odpovědí účastníků výzkumu mohu říct, že motivace k vytvoření tetování byla ve většině případů ovlivněna osobními příběhy. Pro jiné to byla touha ozdobit své tělo nebo také možnost se pomocí tetování nějakým způsobem odlišit. Další zkoumanou oblastí byl postup při výběru tetování, kde se ukázalo, že je cesta k vyhotovení dlouhým procesem, při kterém je potřeba zvážit několik důležitých rozhodnutí.

Ve výsledcích výzkumu jsem uvedla shrnutí získaných dat ze všech zkoumaných oblastí a zároveň jsem také odpověděla na výzkumné otázky. Výsledky, které přinesl výzkum, mě potěšily. Bylo příjemným překvapením zjistit, že nejen já, ale i mnozí další nositelé, mají ve svých tetováních skrytý osobní význam nebo leckdy se k nim váže i nějaký dlouhý příběh.

Jak můžeme vidět, významovost motivů tetování je u některých lidí v podstatě podmínkou, aby si jej nechali vytetovat. Jiní si motiv vyberou na základě vizuálního charakteru a až po vytetování mu význam dodají zpětně. Co se týče motivace k tetování a výběru motivů jsou u každého nositele také jiné. Často se ale jedná o způsob sebevyjádření a možnost, jak se odlišit nebo dále ozdobit své tělo něčím, co se nám líbí či využít naše tělo jako plátno, kam si lze vyobrazit životní vzpomínky.

Seznam použité literatury a pramenů

Bačová V. 2008. Identita v sociální psychologii, in Výrost, J., I. Slaměník (eds.). *Sociální psychologie*, 109-143. Praha: Grada.

Blahoňovská, Š. 2020. *Dívka s čárami na bradě fascinovala nejednoho životopisce. Tvář ji poznamenal domorodý rituál*. Dostupné z: <https://www.onlyu.cz/ze-spolecnosti/divka-s-carami-na-brade-fascinovala-nejednoho-zivotopisce-tvar-ji-poznamenal-domorody-ritual/> [2.11.2020]

Burke, P. J., J. E. Stets 2009. *Identity theory*. New York: Oxford University Press.

Cambridge Dictionary 2021. *Tattoo*. Available at: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/tattoo> [2.1.2021]

CSFD 2001. *Kult hákového kříže* (1998, režie: Tony Kaye). Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/5069-kult-hakoveho-krize/prehled/> [1.1.2021]

Czechmag 2019. *Tetování Sailora Jerryho: významy a historie*. Dostupné z: <https://czechmag.cz/tetovani-sailora-jerryho-vyznamy-a-historie/> [9.11.2020]

Česká televize 2014. *Tattoo* (2014, režie: Štěpán FOK Vodrážka). Dostupné: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10727240820-kmeny/214562260850011-tattoo/> [20.3.2021]

Česká televize 2014. *Kmeny*. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10727240820-kmeny/8495-o-projektu/> [20.3.2021]

Dey A., K. Das 2017. Why We Tattoo? Exploring the Motivation and Meaning. *Anthropology [online]*, 5. Available at: <https://www.longdom.org/open-access/why-we-tattoo-exploring-the-motivation-and-meaning-2332-0915-1000174.pdf> [26.1.2021]

Digiskills 2019. *Nástroje pro online setkání, za které dáme ruku do ohně*. Dostupné z: <https://www.digiskills.cz/blog/nastroje-pro-online-setkani-za-ktere-dame-ruku-do-ohne> [1.1.2021]

Dvořáková, M. 2014. Tělo jako artefakt: „Jaký si to uděláš, takový to máš“, in M. Soukup (ed.), *Tělo: čichat, česat, hmatat, propichovat, řezat*, 181-211. Červený Kostelec: Pavel Mervart. Antropos.

- Encyclopædia Britannica 2019. *Tattoo*. Available at: <https://www.britannica.com/art/tattoo> [18.10.2020]
- Ferguson, H., L. Procter 1998. *Umění tetování*. Praha: Rebo Productions.
- Fialová, L., F. D. Krch 2012. *Pojetí vlastního těla: zdraví, zdatnost, vzhled*. Praha: Karolinum.
- Fiksa, R. 2011. *Tetování*. 2., upr. vyd. Žďár nad Sázavou: Bodyart Press.
- Frazer, J. G. 1994. *Zlatá ratolest: magie, mýty, náboženství*. 2. vyd. Přeložil V. Heroldová-Šťovíčková, E. Herold. Praha: Mladá fronta.
- Giddens, A. 1999. *Sociologie*. Praha: Argo.
- Goffman, E. 2003. *Stigma: poznámky k problému zvládnutí narušené identity*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Hemingson, V. 2010. *Tetování: katalog motivů: základní příručka body-artu*. Praha: Slovart.
- Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Holubová, K. 2016. Koncept identity na poli sociologické teorie. *AUC PHILOSOPHICA ET HISTORICA* 2: 31-49.
- Idealab 2020. *Instagram*. Dostupné z: <https://idealab.cz/slovník/instagram/> [14.1.2021]
- Jandourek, J. 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál.
- Justoň, Z. 2017. Obřad iniciační. *Sociologická encyklopedie*. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Ob%C5%99ad_inicia%C4%8Dn%C3%AD [1.1.2021]
- Kain, P. 2018. *Tetování: Cesta, jak definovat a uchovat vlastní identitu*. Dostupné z: https://ceskapozice.lidovky.cz/tema/tetovani-cesta-jak-definovat-a-uchovat-vlastni-identitu.A180816_155905_pozice-tema_lube [17.3.2021]
- Kajanová A., K. Jersáková, M. Růžička 2012. Současné tetování z hlediska „rituálního“ jednání. *AntropoWebzin* č.2: 89-95. Plzeň: Fakulta filozofická ZČU.
- Kérky 2008. *Jak vybírat tatěra*. Dostupné z: <http://kerky.cz/tetovani/jak-vybirat-tatera/> [25.1.2021]

- Kosut, M. 2015. Tattoos and Body Modification. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* [online]: 32-38. Elsevier. Available in: [https://www.researchgate.net/publication/275582870 Tattoos and Body Modification](https://www.researchgate.net/publication/275582870_Tattoos_and_Body_Modification) [26.1.2021]
- Krupa, V. 1988. *Polynézia*. Bratislava: Obzor.
- Lochmannová, A. 2020. *Tělo za katrem*. Praha: Academia.
- Nakonečný, M. 2020. Identita, *Sociologická encyklopedie*. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Identita> [16.3.2021]
- Nakonečný, M. 2009. *Sociální psychologie*. Praha: Academia.
- Novotná H. 2019. Kvalitativní strategie výzkumu, in Novotná, H., O. Špaček, M. Šťovíčková Jantulová (eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách*, 257-988. Praha: FHS UK.
- Polo, M. 1961. *Milión. O záležitostech Tatarů a východních Indií*. Praha, SNKL.
- Potetovat 2017. *Slza – význam tetování*. Dostupné z: <https://www.potetovat.cz/slza-vyznam-tetovani/> [15.3.2021]
- Reichel, J. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, Sociologie.
- Rychlík, M. 2005. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Dějiny odívání.
- Rychlík, M. 2014. *Dějiny tetování*. Praha: Mladá fronta.
- Spindler, K. 1998. *Muž z ledovce*. Praha: Mladá fronta.
- Stehlíková Babyrádová, H. 2018. *Tělo – výraz – obraz – koncept*. Praha: Dokořán.
- Tattooomania 2015. *Nejvíce a nejméně bolestivá místa pro tetování*. Dostupné z: <http://www.tattooomania.cz/nejvice-a-nejmene-bolestiva-mista-pro-tetovani-p104.htm> [20.1.2021]
- Te Awekotuku, N. 1996. Maori: People and Culture, in *Maori: Art and Culture*: 41-42. British Museum Press, London.
- Turner, V. W. 2004. *Průběh rituálu*. Brno: Computer Press.

- Van Gennep, A. 1997. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny.
- Vaněk, J. 2005. Tetování, *AntropoWebzin č.1*: 34-38. Plzeň: Fakulta filozofická ZČU.
- Vachala, B. 2012. Tetování ve starém Egyptě – hledání boží ochrany a krásy, *Vesmír* č.10: 562-565. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2012/cislo-10/tetovani-ve-starem-egypte.html> [21.10.2020]
- Vegrichtová, B. 2018. *Symbolika kriminálního tetování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- Velliquette, A. M., J. B. Murray, D. J. Evers 2006. Inscribing The Personal Myth: The Role of Tattoos in Identification, *Research in Consumer Behavior*, 10: 35–70. Available at: https://www.researchgate.net/publication/235287182_Inscribing_the_Personal_Myth_The_Role_of_Tattoos_in_Identification [17.3.2021]
- Vykydalová, A. 2015. *Z historie tetování*. Dostupné z: <https://www.studentpoint.cz/2015/03/25/z-historie-tetovani/> [28.10.2020]
- Wohlrab S., J. Stahl, P. M. Kappeler 2007. Modyfying the body: Motivations for getting tattooed and pierced. *Body Image*, 4: 87-95. Available at: https://www.researchgate.net/publication/5760045_Modifying_the_body_Motivations_for_getting_tattooed_and_pierced [4.1.2021]
- Yachting.com. 2020. *Tradiční námořnické tetování. O čem vypráví a jaký má význam?* Dostupné z: <https://www.yachting.com/cs/novinky-a-clanky/tradicni-namornicke-tetovani-a-jeho-vyznam> [9.11.2020]
- Zandlová M., M. Šťovičková Jantulová 2019. Etika výzkumu, in Novotná, H., O. Špaček, M. Šťovičková (eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách*, 57-90. Praha: FHS UK.
- Zandlová M. 2019. Rozhovor, in Novotná, H., O. Špaček a M. Šťovičková Jantulová (eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách*, 315-352. Praha: FHS UK.

Seznam příloh:

Příloha č. 1 – Seznamy otázek

Příloha č. 2 – Fotografická dokumentace

Seznam obrázků:

- v textu práce:

Obrázek č. 1: Andrey tetování. Zdroj: Andrea (fotoarchiv respondenta), str. 20.

Obrázek č. 2: Anděl s mečem a kříž. Zdroj: Michal (fotoarchiv respondenta), str. 21.

Obrázek č. 4: Ozubené kolo. Zdroj: Lukáš (fotoarchiv respondenta), str. 24.

Obrázek č. 5: WASD písmena. Zdroj: Michal (fotoarchiv respondenta), str. 25.

Obrázek č. 6: Logo pardubického hokejového klubu. Zdroj: Radek (fotoarchiv respondenta), str. 25.

Obrázek č. 8: Souhvězdí berana se znakem znamení lva. Zdroj: Aneta (fotoarchiv respondenta), str. 28.

Obrázek č. 9: Hlava lva v geometrickém trojúhelníku. Zdroj: Karolína (fotoarchiv respondenta), str. 28.

Obrázek č. 12: Růže – vzpomínka na babičku. Zdroj: Tereza (fotoarchiv respondenta), str. 29.

Obrázek č. 19: Otisk psí tlapky se jménem mazlíčka. Zdroj: Zuzana (fotoarchiv respondenta), str. 34.

- v přílohách:

Obrázek č. 3: Řídítka BMX. Zdroj: Lukáš (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 7: Číslo 69. Zdroj: Radek (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 10: Znamení střelce. Zdroj: Ondřej (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 11: Mravenec. Zdroj: Jakub (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 13: Křestní jméno dcery. Zdroj: Radek (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 14: Čínské znaky. Zdroj: Radek (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 15: Palma. Zdroj: Tereza (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 16: Symbol růže s datem narození maminky. Zdroj: Jakub (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 17: Mandaly. Zdroj: Andrea (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 18: Tetování symbolem veganství a polarity života. Zdroj: Karolína (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 20: Tvorba tatěrky Nikoly. Zdroj: Nikola (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 21: Tvorba tatěrky Veroniky. Zdroj: Veronika (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 22: Ukázka tetování – káva a víno; tulipán. Zdroj: Aneta (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 23: Lukášova tetování. Zdroj: Lukáš (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 24: Potetovaná Mišel. Zdroj: Mišel (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 25: Ondřejovo tetování – DNA. Zdroj: Ondřej (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 26: Terezy tetování – parohy a znamení zvěrokruhu. Zdroj: Tereza (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 27: Znamení zvěrokruhu a dalšími souhvězdími. Zdroj: Zuzana (fotoarchiv respondenta).

Přílohy

Příloha č. 1 – Seznamy otázek

Seznam otázek pro respondenty s tetováním

1. Kolik je ti let?
2. Studuješ nebo pracuješ?
3. Kolik let ti bylo, když ses nechal/a poprvé tetovat?
4. Kolik tetování na svém těle máš?
5. Jaká byla tvá motivace k tomu se nechat tetovat? (Co tě k tomu vedlo?)
6. Jaký byl první motiv, který sis vybral/a? Z jakého důvodu zrovna tento?
7. Podle čeho jsi se rozhodoval/a, kam tetování umístit?
8. Proč sis zvolil/a tyto motivy tetování? Je tvoje tetování nositelem určitého významu?
9. Má pro tebe tetování nějakou určitou funkci?
10. Zaměřil/a jsi se při výběru i na nějaký určitý styl tetování?
11. Podle čeho sis vybíral/a tatéra?
12. Jak dlouho jsi se rozmýšlel/a pro první tetování?
13. Změnilo se pro tebe něco po prvním tetování?
14. Co pro tebe tvá tetování znamenají?

Seznam otázek pro tatérky

1. Kolik Vám je let?
2. Jaká byla Vaše cesta k tetování?
3. Jak dlouho tetujete?
4. Na jaké motivy nebo styl se zejména zaměřujete?
5. Kolik tetování máte na svém těle Vy?
6. Jaké bylo Vaše první tetování?
7. Je tatérství Vaším hlavním zaměstnáním?
8. Jakou funkci podle Vás tetování nese? (pro klienty/pro Vás)
9. Jaký druh klientů k Vám přichází? Dalo by se to nějak kategorizovat? (z hlediska motivace a stylu tetování)
10. Vyjadřují dané motivy pro klienty něco hlubšího nebo si nechávají vytetovat věci, jen za účelem toho, že se jim to líbí?

Přílohy č. 2 - Fotografická dokumentace

Obrázek č. 3: Řídítka BMX. Zdroj: Lukáš (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 7: Číslo 69. Zdroj: Radek (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 10: Znamení střelce. Zdroj: Ondřej (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 11: Mravenec. Zdroj: Jakub (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 13: Křestní jméno dcery. Zdroj: Radek (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 14: Čínské znaky. Zdroj: Radek (fotoarchiv respondenta).

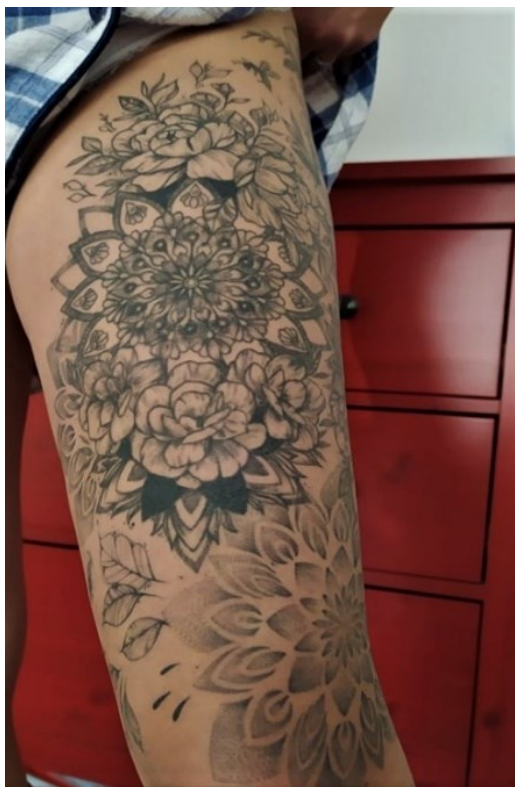
Obrázek č. 15: Palma. Zdroj: Tereza (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 16: Symbol růže s datem narození maminky. Zdroj: Jakub (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 17: Mandaly. Zdroj: Andrea (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 18: Tetování symbolem veganství a polarity života. Zdroj: Karolína (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 20: Tvorba tatérky Nikoly. Zdroj: Nikola (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 21: Tvorba tatérky Veroniky. Zdroj: Veronika (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 22: Ukázka tetování – káva a víno; tulipán. Zdroj: Aneta (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 23: Lukášova tetování. Zdroj: Lukáš (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 24: Potetovaná Mišel. Zdroj: Mišel (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 25: Ondřejovo tetování – DNA. Zdroj: Ondřej (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 26: Terezy tetování – parohy a znamení zvěrokruhu. Zdroj: Tereza (fotoarchiv respondenta).

Obrázek č. 27: Znamení zvěrokruhu s dalšími souhvězdími. Zdroj: Zuzana (fotoarchiv respondenta).

